

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
ÁLLAMTUDOMÁNYI ÉS NEMZETKÖZI TANULMÁNYOK KAR

TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI KONFERENCIA
2024. ÉVI TAVASZI FORDULÓ

NŐK A POLITIKÁBAN

Szerző:

Katona Rebeka Dorka
Ostrakon Szakkollégium

Témavezető:

Dr. Fejes Zsuzsanna
egyetemi docens

Budapest
2024.04.04.
2024

NŐK A POLITIKÁBAN

2024. 04. 04.
2024

Tartalom

1 Bevezetés.....	4
2 Nők a politikában.....	7
2.1 Fogalmak tisztázása	7
2.2 Történelmi előzmények, az aktív és a passzív választójog kialakulása	8
2.3 Nők a rendszerváltás előtti magyar politikában.....	10
2.4 Összegzés.....	12
3 Nemzetközi tendenciák és a kvótarendszer kérdése.....	13
3.1 Kutatási módszertan	13
3.2 Demokrácia felfogás Európában és Afrikában	14
3.3 A kvótarendszer	17
3.4 Kvótarendszer Európában.....	19
3.5 Női képviselet és kvótarendszer az afrikai országokban	23
3.6 Összegzés.....	27
4 Az Európai Unió tendenciái	28
4.1 30 év változásai	28
4.2 A nyugati és a keleti blokk összehasonlítása	30
5 Magyarország és a társadalmi attitűdök vizsgálata	34
5.1 Kérdőíves kutatás eredményei	38
6 Összegzés	42
Felhasznált irodalom	44

1 Bevezetés

A „Nők a politikában” című kutatásom tárgya a női politikusi réteg megjelenése hazai és nemzetközi viszonylatban, az elmúlt évtizedek változatainak statisztikai vizsgálata. A kutatásom fókuszában a nők politikai megjelenése, történeti háttére áll, valamint, hogy a kezdetektől napjainkig hogyan alakult a jelenlétük a politikában.

Manapság egyre több országban alkalmaznak kvótákat a női jelenlét erősödésére¹ és európai uniós törekvések is megfigyelhetők a női jelenlét erősödésének elősegítése érdekében², elvégre ma már a demokrácia deficitjének³ szokás nevezni azt, ha nem ül kellő arányszámú nő egy-egy nemzeti parlamentben.

Témaválasztásomat az indokolja, hogy államtudományi osztatlan mesterszakos hallgatóként felmerült bennem, hogy a diploma megszerzése után én is a politikában, vagy a politikához közeli területen helyezkedjek el. Nőként különösen szívügyem ennek a területnek a vizsgálata és a miértek, alakulások megértése.

A nők aktív részvétele a döntéshozatali folyamatokban azért is fontos, mert a világnépesség felét a nők teszik ki és ez tesz eleget az igazságosság, az egyenlőség és a demokrácia követelményeinek.⁴

Célom, hogy a kutatásommal felhívjam a női jelenlét fontosságát a politikában hazai és nemzetközi viszonylatban. A kutatásom főként a hazai helyzetre fókuszál, amelyben azt vizsgálom meg, hogyan változott a rendszerváltás a nők megjelenése a politikában az elmúlt három évtizedben. Ezen felül nemzetközi kitekintéssel élve megvizsgálom, hogy elsősorban az Európai Unión belül ugyanezen időszak alatt hogyan és miként jelentek meg a nők a politikában, milyen nagyobb eltérések tapasztalhatók a hazai helyzettel összevetve.

A dolgozatomban fontos szerepet kap még a különböző politikai támogató eszközök közül, a kvótarendszer vizsgálata, mint az egyik legelterjedtebb szabályozó eszköz. Ennek hatásairól és társadalmi megítéléséről is szeretnék bővebben írni, amihez az elméleti kutatás mellett, empirikus vizsgálatot is végeztem.

¹ DAHLERUP at al: *Electoral Gender Quota Systems and Their Implementation in Europe*, Brüsszel: European Parliament, 2011

²<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/59/a-ferfiak-es-nok-kozotti-egyenloseg> Elérés dátuma: 2024. 04. 04.

³ KONCZ Katalin: *Nők a parlamentben, 1990-2014.*, Statisztikai Szemle, 92. évf. 6. szám 514. o.

⁴ Ionel ZAMFIR: *Women in politics in the EU: State of play in 2024*, Brüsszel: European Parliament, 2024

A kutatásomhoz az alábbi kutatási kérdéseket és hipotéziseket fogalmaztam meg, amelyeket a dolgozatomban szeretnék megvizsgálni:

Hipotézisek:

H1: Azokban a parlamentekben, ahol kvótákkal szabályozzák a nők politikai megjelenését nagyobb arányban jelennek meg a nők, mint azokban az országokban, ahol nem alkalmazzák a kvótarendszereket.

H2: A volt keleti blokk országokban kisebb arányban jelennek meg a nők a parlamentben, mint a nyugati blokk egykori országokban.

H3: Magyarországon a nők alulreprezentáltak a politikában.

Kutatási kérdések:

K1: Milyen tendenciák figyelhetők meg a nők politikai szerepvállalását illetően Európában és azon kívül, valamint erre milyen hatással vannak a politikai pártok által alkalmazott eszközök?

K2: Hogyan alakult a női politikusi réteg megjelenése a rendszerváltást követő Európában?

K3: Milyen tényezők járulnak hozzá a nők alulreprezentáltságához hazánkban?

A kutatás során szekunder kutatást végeztem a nők politikai megjelenéséről és az ahhoz kapcsolódó társadalmi attitűdökről. Dolgozatom első felében a történelmi előzmények és a fogalmak tisztázása után megvizsgáltam a rendszerváltást követő évtizedek változásait, elemeztem azt az Európai Unión belül és külön figyelmet szentelve az afrikai országok kvótarendszerére. Összehasonlítom a kvóta nélküli és a kvótát bevezetett országok közötti különbségeket egymással is és Magyarországgal is, elméleti résszel ismertetve az afrikai és európai értelemben vett demokráciákat.

A statisztikai vizsgálatokhoz és a táblázatban történő kimutatásokhoz az Eurostat, az EIGE 2004 óta tartó kutatásait vettem elsősorban alapul, valamint világviszonylatban az IPU és a Freedom House elemzéseit, melyek módszertanáról az egyes érintett fejezetek elején írok bővebben.

A kutatás második részéhez egy 12 kérdésből álló kérdőívet készítettem és az arra adott válaszokat elemeztem. A kutatás ezen része fókuszál a hazai helyzetre, valamint a társadalmi attitűdökre és ebből próbál következtetéseket levonni. A kérdőívben a kitöltők elmondhatták, mennyire tartják fontosnak a nők politikai megjelenését, valamint a kérdések során figyelmet szenteltem arra, hogy a korábbi kutatások során vizsgált kérdéseket aktualizáljam.

A kutatási kérdéseim alapján állítottam össze a kérdéseket, így elmondhatták a válaszadók, hogy miként látják van-e jelentősége annak, hogy milyen nemű egy adott képviselő, alulreprezentált-e a női nem a magyar politikában, mennyire jelennek meg személyes meglátásuk alapján a nőket érintő ügyek a döntéshozatalban és hogyan látják, mennyire támogatott az esélyegyenlőség a különböző területeken. Ezt követően a társadalmi attitűdök vizsgálatát célzó kérdésekben mondhatták el a válaszadók azt, mit látnak befolyásoló, hátráltató vagy éppen motiváló tényezőnek a nők politikai megjelenését illetően. Végezetül a kvótarendszer társadalmi támogatottságát igyekeztem felmérni a válaszadók körében.

A kérdőíves felmérést 2024 márciusában tettem közzé, amire 155 válasz érkezett. A kitöltők 69%-a (107 fő) nő volt, 31%-a (48 fő) pedig férfi. Az egyes kérdésekre adott megoszlási arányt az őket érintő fejezetekben fejtem ki bővebben.

2 Nők a politikában

2.1 Fogalmak tisztázása

A politika görög eredetű szó, a *polis* szóból származik, ami városállamot jelent. A politika mai értelmezésében leginkább az állam igazgatásából áll, melynek számos alrésze és aljelentése lehet és van is.⁵

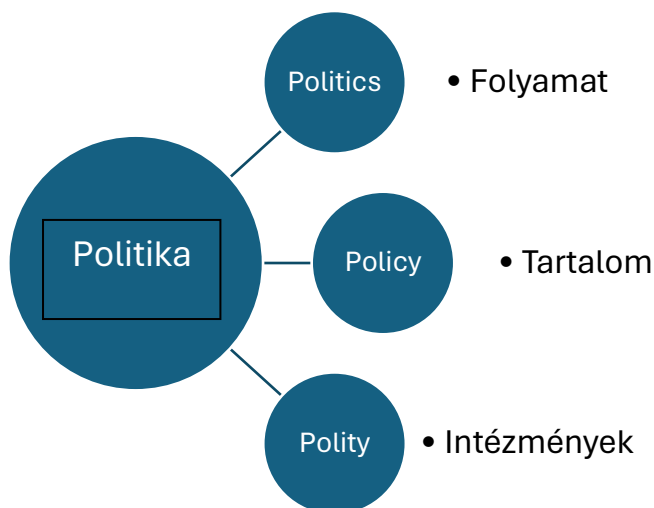
A modern jelentéstartalma a 20. században született meg, az Amerikai Egyesült Államokban. Manapság három részre tagoljuk a politika szó jelentését, melyek a következők: *politics*, *polity* és *policy*.⁶

A *politics* kifejezés olyan folyamatot takar, amelynek során eltérő véleményű és érdekű egyéni közösségi döntéseket alakítanak ki, melyeket közös álláspontként kötelezőnek tartanak magukra nézve.⁷

A *policy* olyan folyamatra utal, ami már ezt a döntéshozatalt követi, mivel olyan magatartássá válik ezáltal, amely segítségével az adott csoport számára kedvező kimenetelű eredmények érhetőek el.⁸

A *polity* pedig az intézményrendszert jelöli, vagyis az intézményesített társadalmi kapcsolatok formáját, mely lehet az ország kormányzata, területi önkormányzat, szuverén állam.⁹

1. ÁBRA: A POLITIKA HÁROM MODERN JELENTÉSTARTALMA (FORRÁS: MILLER, 1995; SAJÁT SZERKESZTÉS)

⁵ PACZOLAY Péter: Elérhető innen: <https://maltaitanulmanyok.hu/magazin/a-politika-fogalmanak-tortenete-a-politikai-kozosseg-elmeletetol-a-szakpolitikak-uralmaig/> Elérés dátuma: 2024. 04. 06.

⁶ PÁSZTOR Péter (szerk.): *Magyar politikai enciklopédia*, Budapest, Mathias Corvinus Collegium – Tihanyi Alapítvány 2019

⁷ David MILLER (szerk.): *Politikai filozófiák enciklopédiája*, Budapest, Kossuth Kiadó 1995

⁸ Uo.

⁹ Uo.

A politika, mint fogalom tehát tág és tágan is értelmezhető, dolgozatomban azonban nem tud és nem is vállalkozik a nők teljes politikai szerepvállalását megvizsgálni, ezért kutatásomat leszűkítettem a *polity* kategóriáján belül megtalálható **nemzeti parlamentekre, mint a döntéshozatal és a képviselet, ezáltal a demokrácia legfőbb intézményére.**

Dolgozatomban ennek megfelelően a továbbiak során, a politika szó a parlamentre és képviseletre vonatkozik tehát, így vizsgálom meg a nők politikai megjelenését a hazai és a nemzetközi szinten is.

2.2 Történelmi előzmények, az aktív és a passzív választójog kialakulása

Az emberi jogokat és azok fejlődését több csoportosítás szerint is lehet rendezni, melynek egyik fajtája a generációk szerinti csoportosítás.¹⁰ Ezen felosztás alapján az emberi jogokat kialakulások szerint csoportosítják, így különböztetjük meg a XVIII. századi polgári és politikai jogokat, a XX. század eleji gazdasági és szociális jogokat, valamint XX. század végi globális jogokat.¹¹

A polgári és politikai jogok kialakulása a nagy francia forradalom 1789-es kirobbanására tehető, amelynek következtében 1789. augusztus 26-án elfogadták az Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozatát, amely egyetemesnek tekintette az emberi jogokat.¹²

A Nyilatkozat XIV. pontja szól a politikai jogokon belül a választójogról, így:

„XIV. A polgároknak saját személyükben vagy képviselők útján joguk van e közös hozzájárulás szükségyszerűségét megállapítani s azt szabadon megszavazni, valamint felhasználását nyomon követni, s meghatározni mennyiségét, alapját, elosztását, behajtását és időtartamát.”¹³

Ezen bekezdés tehát egyaránt rendelkezik az aktív és passzív választójogról, azonban ahogyan arra a későbbiek folyamán először Olympe de Gouges francia íróő rámutat a Nyilatkozat nem rendelkezik a nők jogairól, így 1791-ben ő maga adta ki a Női és Polgárnői Jogok Nyilatkozatát.¹⁴

¹⁰ KÖRNYEI Ágnes: *Emberi jogok a nemzetközi kapcsolatokban*, Akadémiai Kiadó, Budapest 2018 Letölthető innen: https://mersz.hu/dokumentum/m377ejank_7/ 2024. 04. 06.

¹¹ Uo.

¹² Karen M. OFFEN: *European Feminism, 1700-1950: A Political History*, Stanford University Press, Stanford 2000

¹³ <https://mek.oszk.hu/00000/00056/html/228.htm> Elérés dátuma: 2024. 04. 07.

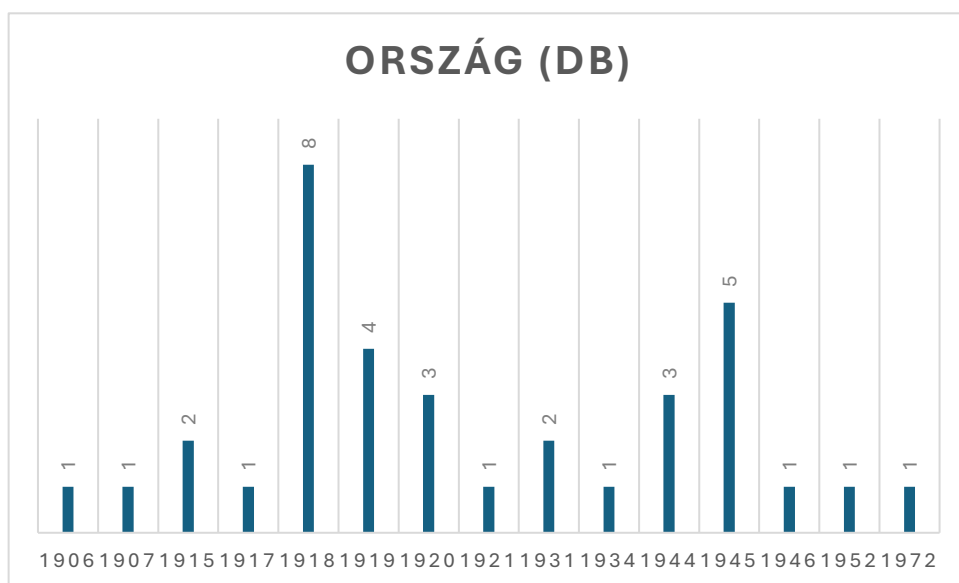
¹⁴ OFFEN, 2000

Ezt követően indultak el a nők egyenjogúságáért vívott harcok, amelyek a legsikeresebbek elsősorban Angliában, majd pedig Franciaországban lettek. Megalakultak a szüfrazsett mozgalmak is, melyek eleinte a választójog kivívására irányultak, elvégre maga a szó is választójogocskát jelent.¹⁵

Angliában első sorban Emmeline Pankhurst volt, aki kifejezetten a választójog kiterjesztéséért harcolt, amit végül hazájában 1918-ban vezettek be. Korábban szintén Angliában 1912-ben jött létre a Nők Társadalmi és Politikai Szövetsége, amelynek aktív és abban az időben radikálisnak mondható fellépése azt eredményezte, hogy Európa-szerte egyre több országban vezették be a női választójogot.¹⁶

Legkorábban ezt Finnországban adták meg, még hozzá 1906-ban. Nem sokkal később, 1918-ban Magyarország, Oroszország és Lengyelország követte a példáját, míg Csehszlovákiában két évvel később jutottak a nők választójoghoz. 1940-es években Romániában, Olaszországban és Franciaországban vezették be többek között, az európai országok közül pedig legkésőbb Svájc adta meg a választási jogot a nőknek, még hozzá 1971-ben.¹⁷

2. ÁBRA: NŐI VÁLASZTÓJOG BEVEZETÉSE EURÓPÁBAN ÉVEK SZERINTI BONTÁSBAN (FORRÁS: MANDINER¹⁸; SAJÁT SZERKESZTÉS)

¹⁵ <https://idegen-szavak.hu/sz%C3%BCfrazsett> 2024. 04. 04.

¹⁶ OFFEN

¹⁷ <https://www.archivnet.hu/a-magyarorszag-i-feminista-mozgalom-első-hivatalos-lapja-a-no-es-a-tarsadalom-1907-1913> Elérés dátuma: 2024. 04. 04.

¹⁸ <https://mandiner.hu/makronom/2019/03/nezzuk-mikor-szavazhattak-először-a-nők-a-világban> Elérés dátuma: 2024. 04. 04.

A választójog bevezetése tehát a nőknek is garantálni kezdte azt, hogy éljenek politikai, azon belül pedig választó jogaikkal. Ez kiterjedt a passzív választójogra is, tehát ők maguk is indulhattak a választásokon, amely azt eredményezte, hogy az XX. század elejétől megjelentek Európában is az első női képviselők.¹⁹

Ezen változások elérése azért volt fontos, mert az országgyűlés a legfőbb államhatalmi szerv, amely a demokrácia egyik, ha nem a legfontosabb szerve, így működése összefügg a választójoggal és a választási rendszerrel, annak diszkrimináció mentesítésével.²⁰

Továbbá egyes kutatások szerint az, hogy mikor vezették be az egyes országokban a választójogot összefügg azzal, hogy mekkora a nők aránya az országgyűlésben, vagy pedig az egyes kormányokban.²¹ A dolgozatomban egyik későbbi fejezetében ország- és évszám csoportokra bontva elemzem ezt az állítást és annak aktuális vetületét.

2.3 Nők a rendszerváltás előtti magyar politikában

Európában tehát a XVIII. század vége óta zajlik az egyenjogúságért folytatott küzdelem, ami először Franciaországban és Angliában hozott látványos eredményeket, de nem sokkal maradt le hazánk sem, ebben az időben. Itthon is számos küzdelem előzte meg a választójog bevezetését, a teljesség igénye nélkül a legfontosabb politikai megmozdulások a következők voltak:²²

1905: Az 1904-ben alapított Feministák Egyesülete az IWSA (International Women's Suffrage Alliance, Nemzetközi Női Választójogi Szövetség) tagszervezetévé válik. Az MSZDP-n belül létrejön az Országos Nőszervező Bizottság.

1906: "Vélemények a nők választójogáról" – a Feministák Egyesületének kiadványa. A támogató, ellenző és feltételekkel támogató vélemények pártoktól, politikai oldalaktól függetlenül alakulnak, van katolikus támogató és szabadelvű ellenző is.

¹⁹ OFFEN, 2000

²⁰ KERÉKES Zsuzsa: *Az országgyűlés szerepének megváltozása a fordulat éve után* Egyetemi Szemle Vol. 8., No. 1 (1986) pp. 117-129 Letölthető innen: <https://www.jstor.org/stable/41484868> Elérés dátuma: 2024. 04. 07.

²¹ KONCZ 515. o.

²² <https://nokert.hu/thu-20131226-2116/1151/6/magyar-feminista-megmozdulasok-es-notortenet-kiemelkedo-esemenyei> Elérés dátuma: 2024. 04. 04.

1909: a Feministák Egyesületének politikai programja „Miért kell a nők választójog?” címmel, 31 pontba foglalva megjelenik *A Nő és a Társadalom*-ban. Létrejön a Magyarországi Nőegyletek Szövetségének Női Választójogi Szakosztálya.

1910: A Feministák Egyesületének nagygyűlése a választójogért, felszólal Gárdos Mariska is. Dirner Gusztáv orvos megalapítja a Férfiliga a Nők Választójogáért nevű szervezetet, amely rögtön 200 taggal indul. *A Nő és a Társadalom* külföldi politikusok véleményét közli a nők szavazati jogáról.

1913: Nemzetközi Női Választójogi Kongresszus Budapesten.

1917: A Feministák Egyesülete kérdőíveket küld ki az országgyűlési képviselőknek a támogatottság felmérése céljából.

1918: A Károlyi-kormány alatt (I. néptörvény a női választójog kiterjesztéséről) a 24 év feletti, írni-olvasni tudó nők (és a 21 év feletti férfiak) választójogot kapnak.

1919: A Tanácsköztársaság 26. sz. rendelete a nőknek a férfiakéval teljes mértékben egyenlő választójogáról. Friedrich István kormánya újrászabályozza a választójogot.

1920: évhez, amikor a főváros I. kerületében nemzetgyűlési képviselővé választották Slachta Margitot, így ő lett az első női képviselő Magyarország történelmében.

A háborúkat követő években a helyzet tovább változott, 1945-ben a Magyar Kommunista Párt indítványozásának hatására megalakult a Magyar Nők Demokratikus Szövetség²³, amely nem a párton belül határozta meg önmagát, és a nők magán-, közjogi-, család-, és vagyon helyzetének törvényes szabályozását szerette volna elérni. Mindezen felül ebben az évben tartották meg az első valóban demokratikus választást, melynek alapjait az 1945. évi VIII. törvény teremtette meg. Az októberi budapesti törvényhatósági és novemberi nemzetgyűlési választás során először érvényesültek az általános, egyenlő, titkos és közvetlen választójog alapelvei, amelyek a demokrácia legalapvetőbb jellemzői.²⁴

1949-től a Szövetség tagjai elkezdtek létrehozni az üzemeken, szakszervezeteken stb. belül csoportokat, hogy ezzel is szélesítsék tömegbázisukat. 1956-ban megszűnt a mozgalom, de 1957-ben újjá alakult, ezúttal más néven: Magyar Nők Országos Tanácsa, ami 1989-ig

²³ <http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/historia/91-04/ch09.html> 2024. 04. 04.

²⁴ KERÉKES, 1986

létezett.²⁵ Ugyanebben az évben az új választójogi törvény kiszélesítette a nők jogait, innentől kezdve már minden 18. életévét betöltött nő szavazhatott.

1952-ben kinevezték az első magyar női minisztert, Ratkó Annát.

1970-ben Az MSZMP Központi Bizottsága határozott a nők gazdasági, politikai és gazdasági helyzetéről, és az elkövetkezendőkben a teljes foglalkoztatottság elérése lett a fő cél.

A nők országgyűlésben való részvételéről elmondható, hogy a rendszerváltás előtt egészen 1980-ig a női képviselők száma folyamatosan nőtt, akadt olyan év is, amikor egyharmados arányban foglaltak helyet a parlamentben.²⁶ Az azóta eltelt évtizedekben ez a szám csökkenni kezdett, ma már elmondható, hogy az arányuk nagyjából 10% körüli stagnálásra állt be.²⁷

Ez a megállapítás elsőre talán riasztónak hathat, de elég abba bele gondolni, hogy a szocializmus állami feminizmust teremtett meg, ami tulajdonképpen egyet jelentett azzal, hogy a nőket belekényszerítették a képviselői szerepkörbe, ahelyett, hogy a lehetőséget teremtették volna meg a számukra, hogy szabadon döntsének. A rendszerváltást követően ez a kötelezettség megszűnt, ami később indikálni kezdte a nők visszavonulását a politikából, ez magyarázza azt is tehát, hogy habár ma már az arányok kisebbnek mondhatók, de ezzel együtt senkit sem lehet megvádolni azzal, hogy kényszerűségből, az állam parancsára vonult be az országgyűlésbe.²⁸

2.4 Összegzés

Az alapvető és a dolgozat megértéséhez szükséges fogalmak tisztázása és a történelmi előzményeket követően a következő fejezetben ennek megfelelően megvizsgáltam, mihez vezetett a nők egyenjogúágért folytatott küzdelme és napjainkban milyen tendenciák figyelhetők meg. Az aktuális nemzetközi és a rendszerváltást követő tendenciákkal a következő fejezetben foglalkozom bővebben.

²⁵ <https://m.mult-kor.hu/cikk.php?id=9407> 2024. 04. 04.

²⁶ KONCZ 535. o.

²⁷ Lásd: Ötödik fejezet

²⁸ KONCZ 515. o.

3 Nemzetközi tendenciák és a kvótarendszer kérdése

3.1 Kutatási módszertan

Dolgozatomban nagy hangsúlyt fektetek a különböző politikai pártok által alkalmazott támogató eszközökre, amelyek használatával az esélyegyenlőséget próbálják megteremteni. Számos ilyen eszköz létezik, ezek közül csak az egyik, a kvótarendszer vizsgálatára vállalkoztam ebben a kutatásban.

Ebben a fejezetben Európán belül és kívül vizsgálom meg a kvótarendszer kérdését, ami az egyes nemzeti parlamenteket illeti. A hatékonyság felmérése érdekében először tisztázom a kvótarendszer jelentését, annak megjelenési formáit, valamint rövid kitekintéssel ismertetem az európai és afrikai értelemben vett demokratikus berendezkedés jelentését. Erre azért van szükség, mert ha csak szigorú számadatok alapján hasonlítjuk össze a világ országait a nők országgyűlésben elfoglalt helyük alapján akkor az eredmény egy olyan vegyes felhozatalt mutat, ami más értelemben véve nem lehetne összehasonlítható. Ennek értelmében elméleti kitekintéssel mutatom be az egyes értelmezéseket és berendezkedéseket.

A kvótarendszert illetően Európán belül megvizsgálom, mely országokban alkalmazzák azt és ez milyen hatással van az európai uniós átlagra. A különböző statisztikák eléréséhez a Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézményének (European Institute for Gender Equality=EIGE) adatait hívtam segítségül, amely szakismeretekkel segíti a nemek közötti egyenlőség térnyerését. Ezen tevékenység során minden egyes évben témakörökre lebontva vizsgálják a nemek közötti egyenlőséget, így érhető el honlapjukról a parlamenti képviselők nemek közötti megoszlása 2003 óta. Az Intézmény összegyűjti az Európai Unió 27 tagállamának adatait, ezen felül pedig a tagjelölt országok és a fennmaradó Európai Környezetvédelmi Ügynökség tagországok adatait is ismerteti.²⁹

A fejezet második részét a világelső afrikai országok elemzésére szántam, ahol a kvótarendszer az egyik legelterjedtebb és legmagasabb szintű működését tapasztaljuk. Rövid kitekintéssel szemléltetem ennek miértjeit. A statisztikai adatokhoz itt az Interparlamentáris Unió (Inter-Parliamentary Union = IPU) elemzéseit használtam fel, melynek főfeladata a parlamentarizmus és a demokrácia fejlesztése a világban. AZ IPU minden hónapban megvizsgálja és közzéteszi a

²⁹https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/browse/wmidm/wmidm_pol/wmidm_pol_parl/wmidm_pol_parl_regio Elérés dátuma: 2024. 04. 04.

nemzeti parlamentekben legnagyobb arányban résztvevő női képviselők országát és rangsorolja azt.³⁰

Zárásként pedig saját kérdőíves kutatásom kvótarendszert illető eredményét ismertetem.

3.2 Demokrácia felfogás Európában és Afrikában

A demokrácia jelentése a görög *démosz*, azaz nép szóból ered, ami a nép uralmát jelenti az egyeduralommal vagy kisebbségi uralommal szemben.³¹ Demokráciában azonban nem mindenki véleménye jut érvényre, hanem a többségé, így a nép alatt már az ókorban is a többséget értették, így a klasszikus felfogás szerint a demokrácia szűk értelemben véve a többség uralma.

A demokráciáról elsőként Platón értekezett, aki *Az állam* c. művében fejt ki gondolatait a demokráciáról. Platón rossznak tartja kora Athénjának alkotmányos rendjét, melyben az állami tisztségek betöltőit sorsolás útján választották ki, azaz bármely athéni polgár (születésétől és műveltségétől függetlenül) elvileg bármilyen magas vezetői pozícióba kerülhetett. Platón szerint az állam vezetése magas fokú művészet, tudomány, amit csak gondos és szorgalmas tanulással lehet elsajátítani.³²

Platón ideális állama három alapvető társadalmi osztályra oszlik: a dolgozók, az örök és a filozófusok osztályára. E három társadalmi osztály nagyon különböző értékrendet testesít meg: a dolgozók a jólét, az örök a dicsőség, míg a harmadik osztály, a filozófusok a bölcsesség megvalósítására törekcszenek. A „dolgozók” kétkezi munkával szerzik meg a betevő falatot, az alapvető létfenntartási szükségletek kielégítéséért élnek és dolgoznak. Az „örök” a társadalom középosztálya, az államban is középvezetők. **Az örök feladata a közhatalom gyakorlása, az állami feladatok ellátása: igazgatnak, kormányoznak, ítékeznek, hadat vezetnek stb.**³³

Az öröknek azonban szigorúan ellenőrzött életet írt elő, ami viszont Platón szerint nem elrettentő, hisz minden polgár nagyon szeretne az államot vezető elithez tartozni. Ezért elvárható, hogy a vezetők áldozatokat is hozzanak – hisz a cél, a legfőbb jó az állam érdekének.

Végül a harmadik osztály a filozófusok osztálya, akiknek kezében van az állam legfelső kormányzása (arkhontesz). Ebbe az osztályba a sokoldalúan képzett tudósok tartoznak, akik közül sorsolás útján választják ki az éppen kormányzó kisebb csoportot. **Érdemes itt**

³⁰ <https://data.ipu.org/women-ranking?month=1&year=2024> 4 Elérés dátuma: 2024. 04. 04.

³¹ Magyar Nagylexikon 6. kötet, Magyar Nagylexikon Kiadó Zrt. Budapest 1998. 467. o.

³² SHARPLES, R. W.: *Plato on Democracy and Expertise, Greece and Rome* 41 (1), pp. 49-56. 1994

³³ Uo.

megjegyezni, hogy Platón meggyőződéses híve volt a nők egyenjogúságának. A nőket a munkamegosztásban – korának realitásától eltérve – teljes értékű polgároknak tekintette, azaz alkalmasnak tartotta őket akár a fegyveres szolgálatra vagy a filozófusi (állami vezetői) életpályára is.³⁴

Platón szerint csak akkor valósulhat meg az ideális állam, ha az állam vezetését a filozófusok veszik át. Ez a vágyalom a történelemben csak ritkán teljesült. Köztudott, hogy például Nagy Sándor gondos tudományos nevelésben részesült; Marcus Aurelius elmélyült filozófiai munkákat írt – és tényleg kiemelkedő uralkodók lettek. Ugyanakkor Nero kiváló tudományos és művészeti nevelése ellenére vérengző császárrá vált.³⁵

3. ÁBRA: ÁLLAMFORMÁK RENDSZERE AZ ÁLLAM C. MŰBEN (SAJÁT SZERKESZTÉS)

	Jó	Közepes		Rossz
Egyeduralom	Királyság			Türannisz
Többek uralma		Arisztokrácia	Oligarchia	
Népuralom		Demokrácia		

Arisztotelész az ókor másik nagy gondolkodója, akinek egyik főműve *Az állam eredete és lényege*. Ebben azt fogalmazza meg, hogy az állam a természet produktuma. Az ember természeténél fogva társas és államalkotó lény. Csak akkor boldog, ha társas és az állam életében részt vesz, mint *zoón politikon*. A poliszon felül emelkedik, jövőbeli célja egy jól kormányzott birodalom, amit Alexandrosz valósítja meg. Az állam a megélhetés alapja, az árucseré színtere. Célja a jó és boldog élet. Szerinte a szabadság is az államon belül valósulhat meg. A jó kormányzás az, amikor a szabad egyén elfogadja a kormányt.³⁶

Arisztotelész szisztematikusan tanulmányozta korának alkotmányait: a források szerint 158 alkotmányt elemzett részletesen. Arisztotelész tehát Platóntól eltérően nem elméleti megfontolásokra, absztrakciókra építette tanát, hanem az empíriából indult ki. Arisztotelészi államforma szerint a helyes államforma az, amely megvalósítja a közjót, és erre a legalkalmasabb a *politeia*. A *politeiában* a hangsúly a középosztályon van, vagy ha a döntő réteg a középosztályba sorolható. Mindezekon felül Arisztotelész is hitt a törvény előtti

³⁴ Uo.

³⁵ Uo.

³⁶ Herbert GINTIS: *Zoon politikon: The evolutionary origins of human socip-political system*, Sante Fe Institution 2019

egyenlőségben, bár ő nem hangsúlyozta külön a nők megjelenését, csak hogy a törvényt kell vezetőnek választani, amit a választott képviselők csak szolgálnak.³⁷

4. ÁBRA: AZ ALKOTMÁNYOK ARISZTOTELÉSZ ÉRTELMEZÉSÉBEN (SAJÁT SZERKESZTÉS)

Kinek a kezében van a hatalom?	Jó	Rossz
Egyeduralom	Királyság	Türannisz
Többség uralma	Arisztokrácia	Oligarchia
Népuralom	Politeia	Demokrácia

Az európai kultúra, mint tudjuk pedig alapvetően három dologból merít: a görög filozófiára, a római jogra és a kereszténységre, így Platón és Arisztotelész gondolatai és felfogásai voltak az elsők, amelyek gyökeret vertek a kontinensen és ez alapján alakultak ki a későbbiek folyamán a demokratikus rendszerek.

Az afrikai kontinensen azonban ettől teljesen eltérő gondolkodás alakult ki, egy teljesen másik politikai kultúra. 1960-ig ugyanis Afrika országai gyarmati függőségben álltak Európa országaival, ami azt eredményezte, hogy nem volt önálló, független irányítás az országokban, ahol a törzsi kultúra tudott csak gyökeret verni.³⁸

1960-ban aztán 17 ország függetlenedett, ami azonban nem békéhez, hanem számos belső harchoz és konfliktushoz vezetett nem egy országban, közülük sok ma is rendezetlen. Számos országban a függetlenedés ugyanis nem vezetett automatikusan a demokratizálódás folyamatához, hanem több esetben belülről ragadták magukhoz a hatalmat, ahol ennek következtében fél-autoriter rendszerek vagy pedig autokrácia alakult ki. Legtöbb esetben a függetlenedés után az éppen hatalom lévő politikai párt tartotta meg vezető pozícióját és azon csoportok és szervezetek, amelyek nem működtek közre betiltásra kerültek.³⁹

A legtöbb országban a jogon és a valláson keresztül vették irányításuk alá a gazdaságot, amit így teljes egészében az állam irányít. Az afrikai autokraták leginkább a párton keresztül uralkodnak, mivel a gazdasági hatalomátvétel lehetővé tette számukra, hogy a politikai hatalmat is megtartsák, így osztották ki a politikai helyeket is.

³⁷ Uo.

³⁸ Carol LANCASTER: *Democracy in Afrika* Foreign Policy, No. 85 (Winter, 1991-1992), pp. 148-165

³⁹ Uo.

A Szabadság a világban (Freedom House) szervezet évek óta vizsgálja a világ országait és rangsorolja őket a demokratikus berendezkedés szerint, pontokat adva nekik a szerint, milyen polgári és politikai szabadságjokat biztosítanak az egyes országokban. A dolgozatom következő részében az összehasonlíthatóság érdekében ki fogok még térni erre.

3.3 A kvótarendszer

A *kvóta* szó arányos részt jelent, ami egy főre, egy szervezeti egysége, időszakra jut, másfelől pedig kijelölt feladatrészt, elérendő célkitűzést.⁴⁰ A kvótarendszer a választójogi történet harmadik korszakában jelent meg, 1995-ben pedig 36 ország használta a kvótákat.⁴¹

A kvótákat alapvetően három kategória egyikébe szokták sorolni:⁴²

1. alkotmányban rögzített
2. törvényben szabályozott
3. politikai pártok által alkalmazott

Az első pontban említett alkotmányos kvótarendszer napjainkban Afrika országaiban figyelhető meg leginkább, míg az európai országok első sorban pártok által alkalmazott eszközöket használnak.

A kvótarendszer hatékonyságának érdekében megvizsgáltam a világ országait és a hivatalos statisztikák alapján összeállítottam az alábbi rangsort, amely a nők parlamenti megjelenése alapján állítja sorrendbe az egyes országokat. Ehhez az IPU hivatalos adatait hívtam segítségül.

A lejelentett adatok szerint 2024-ben a világszerte tekintve mindössze **26,9 százalékra** tehető a nők parlamenti képviselői aránya.⁴³ A legmagasabb arány ezek közül, pedig szubszaharai Afrika területén figyelhető meg, összesen 21,3 százalékban foglalnak helyet női képviselők a nemzeti parlamentekben (IPU, 2024. január 1-ei adatai alapján).⁴⁴

Érdekesképpen megjegyzendő, hogy a lista élén 4 olyan ország áll, ahol a törvényhozásban helyet foglaló nők száma meghaladja a férfiakét, további két országban pedig egyenlően oszlik meg a nemek aránya. A tíz legmagasabb arányszámot hozó ország közül viszont csak három

⁴⁰ <https://wikiszotar.hu/ertelmezo-szotar/Kv%C3%B3ta> 2024. 04. 04.

⁴¹ ILONSZKI Gabirella: *Női kvóta Magyarországon – ha igen, akkor miért nem?* In Szociális és Munkaügyi Minisztérium: A 2007-es év vitája a politikai esélyegyenlőségről. 2007.

⁴² MIKE Gyula: *Női kvóta a parlamentben* www.glossaiuridica.hu/gi0901/alk/gi0901_alk_mike_gyula.pdf Elérés dátuma: 2024. 04. 04.

⁴³ <https://www.ipu.org/news/news-in-brief/2024-03/in-super-election-year-will-women-come-out-top> Elérés: 2024. 04. 07.

⁴⁴ <https://data.ipu.org/women-ranking?month=2&year=2024> Elérés: 2024. 04. 07.

európai ország fedezhető fel, közülük pedig csak Svédország az Európai Unió tagja és ahol szintén alkalmazzák a kvótarendszerek egyik fajtáját.

1. TÁBLÁZAT: A LEGNAGYOBB ARÁNSZÁMÚ NŐI KÉPVISELŐVEL RENDELKEZŐ 10 PARLAMENT VILÁGNÉZETBEN (FORRÁS: IPU; SAJÁT SZERKESZTÉS)

Ország	Férőhelyek	Nők száma	Nők aránya %-ban
Ruanda	80	49	61,3
Kuba	470	262	55,7
Nicaragua	91	49	53,9
Mexikó	500	252	50,4
Andorra	28	14	50,0
Egyesült Arab Emírségek	40	20	50,0
Izland	63	30	47,6
Costa Rica	57	27	47,4
Svédország	349	163	46,7
Bolívia	130	60	46,2

Az egyes számú táblázatban tehát megtalálható a világ első tíz országa, ahol a legnagyobb arányban helyezkednek el a női képviselők. Azonban, mint az előző fejezetben is taglaltam, ezen országokban különbözőek a demokrácia felfogások, így megvizsgáltam a Freedom House jelentéseit ezen tíz országot illetően.

5. ÁBRA: DEMOKRÁCIA PONTOK A FREEDOM HOUSE ELEMZÉSE ALAPJÁN (SAJÁT SZERKESZTÉS)

Ország	Demokrácia pont (100-ból)
Ruanda	23
Kuba	12
Nicaragua	16
Mexikó	60
Andorra	93
Egyesült Arab Emírségek	18
Izland	94
Costa Rica	91
Svédország	99
Bolívia	66

Jól látszik tehát, hogy habár számos afrikai és dél-amerikai ország került be az első tíz ország közé, azért nem lehet összehasonlítani őket az európai országokkal, ahol a görög felfogás alakította ki a demokrácia alapjait. Így habár számadatok szerint az afrikai országok jobb teljesítményt hoznak az esélyegyenlőség megteremtése terén, mégsem mondhatók

demokratikus berendezkedéseknek. Ezen egyes országok átfogó vizsgálatára a következő részekben vállalkoztam.

3.4 Kvótarendszer Európában

Mint látható az egyes számú táblázatban, Svédország a második az európai országok listáján, ha azt nézzük, mekkora arányban foglalnak helyet nők a nemzeti parlamentben, egyedül Izland előzi meg. Itt törvényben rögzítették a kvótarendszert, ám nem specifikusan a női nemre fogalmazták meg azt, hanem azt írták elő, hogy mindkét nem képviselőinek el kell érni a minimum 40% és maximum 60%-os aránypárt.⁴⁵

Azonban Svédországban már az 1970-es években elérte a női képviselet a 28%-ot, majd pedig a 2000-es évektől ez a szám felugrott 45%-ra, ami viszont azért nem lehet olyan meglepő, mert az országban a társadalmuk 50%-a nő, így a társadalom nemi képviselete már évek óta megfelelően jelenik meg.⁴⁶

Európában nem Svédország az egyetlen, ahol kvótákat alkalmaznak, Németországban, Belgiumban, Hollandiában, Dániában, Norvégiában a kvótarendszerek közül legtöbbször a párton belüli szabályozást alkalmazzák.⁴⁷

Franciaországban ezzel szemben már 1999-ben a paritást írta elő az alkotmány⁴⁸, míg ugyanebben az évben a skót parlamentben a női képviseletre való törekvés érték választás volt.⁴⁹

Portugáliában 2006-ban rendelkezett úgy a parlament, hogy a különböző választásokon az induló pártok listáján mindkét nem legalább 33%-ban képviseltesse magát.⁵⁰

⁴⁵ <https://cadmus.eui.eu/handle/1814/36277> Elérés: 2024. 04. 07.

⁴⁶ ZALAFÖLDI Alexandra: *Nők reprezentációja a politikában. Svédország és Magyarország helyzetének összehasonlítása* 2011

⁴⁷ ILONSZKI Gabriella: *Nők a politikában: az Európai Unió és Magyarország in Szerepvállalások: Jelentés a nők és a férfiak helyzetéről* 2005 pp. 57-69

⁴⁸ <https://www.jstor.org/stable/4409894?seq=1>

⁴⁹ ILONSZKI, 2005

⁵⁰ KOVÁCS Kriszta: *Alkotmány és kvóta* Miskolci Szemle 4. évfolyam (2009) 1. szám pp. 5-29

2. TÁBLÁZAT: EURÓPAI KVÓTARENDSZEREK VIZSGÁLATA (FORRÁS: EIGE, SAJÁT SZERKESZTÉS)

Ország	Kvótarendszer	Parlament férőhelyek száma	Női képviselők száma	Női képviselők aránya	EU átlag fölött? (33,2%)
Svédország	40-60% parlamenti arány	349	163	46,7	Igen
Dánia	Párton belüli	179	81	45,3	Igen
Norvégia	Párton belüli	169	75	44,4	Igen
Belgium	Törvényben szabályozott	150	64	42,7	Igen
Hollandia	Párton belüli	150	58	38,7	Igen
Franciaország	Paritási rendszer	577	215	37,3	Igen
Portugália	Törvényben szabályozott	230	84	36,5	Igen
Németország	Párton belüli	736	260	35,3	Igen

Ezen valamilyen kvótával rendelkező országokat megvizsgáltam az uniós átlaghoz hasonlítva és ahogy a második táblázatból látszik, mindegyik az uniós átlag fölött teljesített, amely a vizsgált évben 33,2% volt.

A kvótarendszer hatékonyságát ebben a kutatásban nézve úgy vizsgáltam, hogy az Európai Unió mind a 27 országát megvizsgáltam és összevetettem a kvótát használó és nem használó országokat. Az egységes összehasonlítás érdekében az uniós átlagot vettem mérővonalnak, mivel az országokat egymással hasonlítottam össze. Így, habár az Unió a világot tekintve nem túlzottan kiemelkedő, mégis a tagországokon belüli összehasonlítására alkalmas. Így az alábbi eredmények jönnek ki:

A kvótát használó országok (20) 12 ország teljesít az uniós átlag fölött, ha azt vizsgáljuk, hogy mekkora a parlamentben helyet foglaló nők aránya, ami százalékban kifejezve **60%-ot jelent**.

Ezzel szemben a kvótarendszert nem használó országok (7) közül viszont egyik országnak sem sikerült az uniós átlag fölött teljesítenie, ami azt jelenti, hogy **a kvótákat nem használó országok nem tudják megugrani az uniós 33,2%-os átlagot**.

3. TÁBLÁZAT: AZ EU27 KVÓTARENDSZEREK HATÉKONYSÁGÁNAK VIZSGÁLATA (FORRÁS: EIGE, SAJÁT SZERKESZTÉS)

Ország	Képviselőnők aránya	Alkalmaz-e kvótát?	EU-s átlag fölött van? (33,2%)
Svédország	46,4	Igen	Igen
Finnország	45,5	Igen	Igen
Belgium	43,8	Igen	Igen
Dánia	42,5	Igen	Igen

Ausztria	41,4	Igen	Igen
Spanyolország	41	Igen	Igen
Franciaország	36,6	Igen	Igen
Hollandia	36	Igen	Igen
Portugália	35,7	Igen	Igen
Németország	35,1	Igen	Igen
Luxemburg	35	Igen	Igen
Olaszország	33	Igen	Igen
Horvátország	32,5	Igen	Nem
Lettország	30,3	Nem	Nem
Szlovénia	29,5	Igen	Nem
Írország	27,9	Igen	Nem
Málta	27,8	Igen	Nem
Észtország	27,7	Nem	Nem
Litvánia	27,7	Nem	Nem
Lengyelország	27,5	Igen	Nem
Bulgária	23,8	Nem	Nem
Csehország	23	Igen	Nem
Szlovákia	22	Igen	Nem
Románia	20	Nem	Nem
Görögország	19	Igen	Nem
Ciprus	14,3	Nem	Nem
Magyarország	13,1	Nem	Nem

A harmadik számú táblázat és az alkalmazott vizsgálat alapján elmondható, hogy az Európai Unió tendenciáit tekintve hatékonyabb a nők politikába való integrálása ott, ahol kvótákat alkalmaznak, azokkal az országokkal szemben, ahol viszont nem.

A legtöbb országban párton belüli kvótát alkalmaznak, azonban nem ritka a törvényben való szabályozás sem, de sehol sem jelenik meg az alkotmányban való rögzítés.

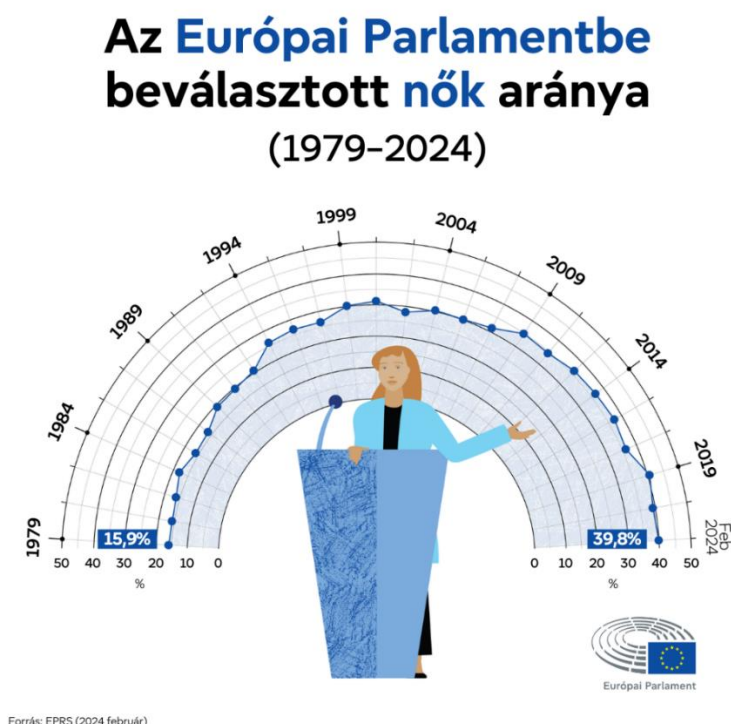
Külön figyelmet szentelve az Európai Unióra, az Európai Parlamentet vizsgálva elmondható, hogy ugyan ott (még) nem alkalmaznak kvótarendszert, ami biztosítaná a nők parlamentbe kerülését, azonban 2022-ben fogadták el azt a javaslatot, miszerint a tőzsdén jegyzett uniós nagyvállaltok vezetésében 2026-ra a női nemnek minimum 33%-os arányban kell jelen lenni.⁵¹

⁵¹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_22_3478 Elérés: 2024. 04. 03.

Jóllehet, már 2012-ben kvótákat és béregyenlőséget emlegettek az EP-ben is, végül csak a korábban érintett országokban került bevezetésre a választási kvóta, az Európai Parlamentben nem.

Az Európai Parlament Kutatószolgálatának legfrissebb adataiból derül ki, hogy ugyan sokat van hangoztatva az esélyegyenlőség, és folyamatosan nőtt a nők képviselete a kezdetek óta, mégis alulreprezentáltak lehet tekinteni a nők képviseltét az Európai Parlamentet illetően is.⁵²

6. ÁBRA: AZ EURÓPAI PARLAMENTBE BEVÁLASZTOTT NŐK ARÁNYA (1979-2024) (FORRÁS ÉS SZERKESZTÉS: EPRS)

Jól látszik tehát, hogy habár az első európai parlamenti választás óta a nők aránya folyamatosan növekedett, de még nem érte el a 40%-ot sem önerőből, a parlamenti kvóta bevezetése pedig még nincs terítéken, hiába hangoztatják már több, mint egy évtizede.

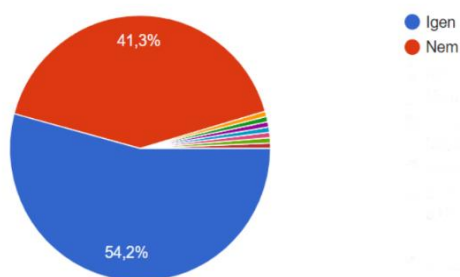
Saját, kérdőíves felmérésemben megkérdeztem a válaszadókat, mennyire támogatnák a bevezetését, és az alábbi eredmények jöttek ki:

⁵² [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2024\)760348](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2024)760348) Elérés: 2024. 04. 03.

7. ÁBRA: KÉRDŐÍVES FELMÉRÉS AZ EURÓPAI KVÓTARENDSZER TÁMOGATOTTSÁGÁT ILLETŐEN (SAJÁT SZERKESZTÉS)

10. Mit gondol, szükség lenne bevezetni Európában a női parlamenti kvótát?

155 válasz

A válaszadók 41,3%-a mondta, hogy szerint nem szükséges az európai parlamenti kvóta bevezetése, 54,2%-a szerint igen, a maradék 0,5%-a a válaszadóknak pedig röviden kifejtette véleményét a kvótarendszert illetően.

Innen látszik tehát, hogy még hazánkban is inkább támogatásra találna a kvótarendszer bevezetése, annak ellenére, hogy ez mondhatni idegennek hat az országon belül. A későbbiek folyamán ismertetni fogom ugyanezt a kérdést Magyarországra vetítve is, ahol szintén a kvótarendszert támogatók kerültek többségbe, de csak 2,3%-os aránnyal előzték meg az európai támogatókat, így jól látszik, hogy válaszadóim mindkét esetben szívesen vennék, ha szabályoznák, ezáltal elősegítenék a női nem megjelenését a nemzeti és az európai parlamentben is.

3.5 Női képviselet és kvótarendszer az afrikai országokban

A kvótarendszer bevezetése a leghatékonyabban és leglátványosabban az afrikai országokban figyelhető meg elsősorban. Afrika több országára jellemző, hogy női kvótákat határoznak meg, ami garantálja a nők bekerülését a parlamentbe. Az Afrikai országok kiugróan és meglepően magas arányú női jelenlétét illetően elmondható, hogy az EAC (East African Community Treaty) tagországainak célkitűzése között szerepelt az esélyegyenlőség megteremtése, amelyet a tagállamai igen magas arányú női politikai képviselete jól példáz. A 26,9 százalékos világlátlagtól a tagállamok közül csak három marad le:

4. TÁBLÁZAT: AZ EAC ORSZÁGAINAK NŐI KÉPVISELETE PARLAMENTJEIKBEN (FORRÁS: IPU) SAJÁT SZERKESZTÉS

Ország	Nők aránya %-ban
Ruanda	61,3
Burundi	38,2

Tanzánia	37,4
Uganda	33,9
Dél-Szudán	32,4
Kenya	23,3
Szomália	19,6
Kongói Köztársaság	12,8

A nők parlamenti képviseletének arányának növelésére számos mód létezik, amelyekből az egyik legtermészetesebb és beavatkozás nélküli megoldását jelenti, amelyet a társadalmi változások érnek el. Az afrikai országokban a gyors és hatékony ütemezés miatt ennek kivárására nem volt lehetőség, ezért tüzték ki a kvótarendszer bevezetését, amely hamar látványos eredményhez vezetett.⁵³

Afrikában a látványos esélyegyenlőség megteremtés érdekében első sorban **alkotmányos szinten** szabályozzák a nők reprezentáltságát a politikában, amelyet a különböző országok különbözőképpen próbálnak elérni. Az alábbiakban az egyes országokról röviden szeretném ismertetni az alkalmazott eszközöket.

A sort a világ első **Ruandával** kezdem, ahol az ország 2003-as alkotmány mondja ki azt, hogy a képviselők minimum 30 százalékát női képviselőknek kell alkotnia.⁵⁴ Ezen kívül az ország az országban jelen lévő két (hutu, tuszi) népcsoportból fele-fele arányban kell jelölni a képviselőket. Az országban a kvóta bevezetése óta elmondható, hogy számos olyan előrelépés történt, ami a magas női jelenlét miatt alakult úgy az országban, azonban a 24 éve hatalmon lévő Paul Kagame elnök rezsimjéről egyre tisztábban mondható el, hogy egy demokratikus keretek mögé bújtatott rezsimről van szó, ahol a női érdekek képviselete ugyan nem mondható valótlannak, de nem is jelenti teljesen a demokrácia érvényesülését.⁵⁵

Tanzániában is az alkotmány szabályozza a nők parlamenti képviseletét, szintén 30%-ban határozza meg a képviseletet⁵⁶, azonban lényeges eltérés, hogy itt nem az esélyegyenlőség megteremtése érdekében történt meg a bevezetés, hanem az antidemokratikus rezsim fenntartásának okán.⁵⁷ A szocializmusban jellemző erőltetett feminizmus kapcsán Tanzániában

⁵³ BAGI Judit: *Nők politikai képviselete a Kelet-afrikai Közösségben: Fókuszban Ruanda*. Afrika Tanulmányok / Hungarian Journal of African Studies, 7(4), 29–42. 2013. Letölthető innen: <https://journals.lib.pte.hu/index.php/afrikatanulmanyok/article/view/4221> Elérés: 2024. 04. 07.

⁵⁴ https://www.constituteproject.org/constitution/Rwanda_2015 Elérés: 2024. 03. 18.

⁵⁵ BAGI, 2013

⁵⁶ https://constituteproject.org/constitution/Tanzania_2005 Elérés: 2024. 03. 18.

⁵⁷ Gretchen BAUER: *Fifty/Fifty by 2020*. International Feminist Journal of Politics. 10. évf. 3. szám. 348-368. o 2008.

is kötelezően 15 százalék volt 1995-ben a női képviselők aránya, öt évvel később már 20% volt ez a szám, míg nem a 2005-ös alkotmány pedig minimum 30%-os kvótát írt elő.

Kenya 2010-es alkotmánya már úgy fogalmaz, hogy a választható testületek tagjainak maximum kétharmada lehet azonos nemű, azaz minimum egyharmados helyet biztosít a nők számára és 47 helyet az alsóházba, ahová az ország megyéiből delegálnak tagokat.⁵⁸

Burundiban a 2005-ös alkotmány írt elő minimum 30 százalékos női képviselőséget, melyet a 2018-ban hatályba lépett újabb alkotmány szintén megerősített és kiegészítette azzal, hogy a számot akár kooptációval is elősegítik, ami új tag felvételét jelenti vezetőségi döntés alapján.⁵⁹

Ugandában már 1989-ben a Nemzeti Ellenállás Tanácsa nevű pártnak köszönhetően 17%-ot tett ki a párt politikusaiból a női nem.⁶⁰ Ez még azelőtt történt meg, hogy 2017-ben alkotmányba foglalták volna, hogy minden kerületből egy nőnek képviselnie kell a területet, ami minimum 112 női képviselőt jelent a 112 kerület nyomán.⁶¹ Uganda parlamentje viszont 529 férőhelyet számlál, ami 21,2%-os kvótát jelent. Amikor 1997-ben először fogalmazták meg ezt az alkotmányt, még 375 képviselőt számlált a parlament, ami nagyjából 30%-os kvótát jelentett akkoriban.

5. TÁBLÁZAT: AZ AFRIKAI ORSZÁGOK ÁLTAL ALKALMAZOTT KVÓTARENDSZEREK (SAJÁT SZERKESZTÉS)

Ország	Meghatározott kvóta	Parlament férőhelyek száma (fő)	Női képviselek száma (fő)	Női képviselek aránya (%)	Teljesült-e a kvóta?	Szabályozás szintje
Ruanda	30%	80	49	61,3	Igen	Alkotmányban rögzített
Tanzánia	30%	393	147	37,4	Igen	Alkotmányban rögzített
Kenya	1/3	348	81	23,3	Nem	Alkotmányban rögzített
Burundi	30%	123	47	38,2	Igen	Alkotmányban rögzített
Uganda	112 fő	557	189	33,9	Igen	Alkotmányban rögzített

⁵⁸ https://constituteproject.org/constitution/Kenya_2010 Elérés: 2024. 03. 18.

⁵⁹ https://constituteproject.org/constitution/Burundi_2018 Elérés: 2024. 03. 18.

⁶⁰ Rebecca A KAGADA: *Women's Political Leadership in East Africa with Specific Reference to Uganda*. Tenth Commonwealth Women's Affairs Ministers Meeting. 2013

⁶¹ https://constituteproject.org/constitution/Uganda_2017 Elérés: 2024. 03. 18.

Afrika, mint jól láthattuk a 90-es éveket követően az esélyegyenlőség megteremtése érdekében olyan eszközökhöz nyúlt, amely garantálta ennek megszületését, a politikai színtéren ez elsősorban kvótákat jelentett.

Az EAC országait vizsgálva elmondható, hogy ezen kvóták bevezetése sikeresnek volt mondható, mivel az érintett országokban az alkotmányban rögzített mértékek egy kivételével megvalósultak és a mai napig látványos eredményeket érnek el. Elég csak arra gondolni, hogy Ruanda világ első a női képviseletet illetően. Azonban fontos kiemelni, hogy mint a korábban ismertetett tanulmányok is mutatják, ezen országokban nem érvényesülnek az európai értelemben vett demokratikus berendezkedések, gyakran az esélyegyenlőséggel próbálják takargatni az egyre jobban elnyomó rezsimeket. Ennek megértéshez megvizsgáltam újfent a fenti országok demokrácia pontjait és az alábbi eredményeket kaptam:

6. TÁBLÁZAT: AZ AFRIKAI ORSZÁGOK DEMOKRÁCIAI PONTJAI (FORRÁS: FREEDOM HOUSE, SAJÁT SZERKESZTÉS)

Ország	Demokrácia pont (100-ból)
Ruanda	23
Burundi	14
Tanzánia	36
Uganda	34
Dél-Szudán	1
Kenya	52
Szomália	43
Kongói Köztársaság	19

Jól látható tehát, hogy hiába a magas arányok és számadatok és statisztikai megjelenések jól teljesítenek az esélyegyenlőség szempontjából, ezekben az országokban többségével a női jelenlét nem eredményez valós női képviseletet, mert többségében az antidemokratikus rezsim elkendőzésére használják.⁶²

Mindezzel együtt viszont értékelendő, hogy politikai eszközökkel törekednek az esélyegyenlőségre, azonban nem lehet őket összehasonlítani az európai értelemben vett demokratikus rendszerekkel, ahol valós képviseletet jelenítenek meg a női képviselők. Dolgozatomban mégis azért került bele ezen országok vizsgálata is, mert az IPU is

⁶² BAGI, 2013

világnézetben vizsgálja a női nem képviselőket, ahol viszont jól teljesítenek az afrikai országok, így ennek mértékére és megértésére kerestem a választ ebben a fejezetben.

3.6 Összegzés

Dolgozatom ezen fejezetében nemzetközi kitekintéssel vizsgáltam meg azon országokat, amelyeket világ elsőnek mondanak a nők parlamenti képviselőit illetően. Az érintett országokat közelebbről megvizsgálva két dolgot kellett kiemelni, ami árnyalta a kapott képet: az egyik a kvótarendszer bevezetése, a másik pedig a demokrácia felfogás volt az egyes országokban.

Ennek mentén megvizsgáltam a kvóta statisztikai és társadalmi hatásait és kitértem arra is, hogy miért (nem) lehet összehasonlítani bizonyos országokat. Habár az európai országok nem jelennek meg feltűnően a vizsgált fejezetben, mégis erre helyezem a hangsúlyt a következő fejezetekben, ahol elméleti és empirikus kutatással szeretném kiegészíteni a fentieket.

4 Az Európai Unió tendenciái

4.1 30 év változásai

Az afrikai országoktól elrugaszkodva és maradva az európai környezetnél, ebben a fejezetben azt szeretném megvizsgálni, hogyan változott a nők parlamenti képviselete az egyes országokban és milyen tendenciák figyelhetőek meg az európai szintén.

Európa ahogyan sok minden másban, ebben a témában is kettéválk a vasfüggöny mentén.

A volt szocialista blokk országában érdekes tendencia figyelhető meg, mivel azokban az országokban a rendszerváltás előtti években nagyobb arányszám figyelhető meg, mint a rendszerváltás után. Ennek oka azonban abban keresendő, hogy a szocializmus erőltetett feminizmust teremtett meg és azzal kívánta elérni a kellő arányszámot, hogy az állampárt beparancsolta őket a parlamentbe.⁶³

„A magyar nőket a szocialista baloldal felszólította, hogy tekintsék előbbre valónak az osztályidentitásukat, a konzervatív jobboldal pedig azt követelte meg tőlük, hogy helyezték a nemzeti identitásuk fölé a nemzeti identitásukat. Azaz nemzeti identitásuk mindkét politikai klímában másodlagosnak bizonyult.”⁶⁴

Ennek függvényében, habár úgy tűnt mindkét nem megfelelően van képviseltetve a döntéshozatalban, ennek hibáira akkor derült fényt leginkább, amikor a rendszerváltást követő években tömegesével hagyták el a parlamentet az egykori képviselők és hazánkban 7,0%-ot tettek ki az azt követő években.⁶⁵

„Európában 1991 októberében a hazainál csupán hat országban⁶⁶ volt alacsonyabb a nők részvétele a parlamentben. A rendszerváltozást követően a nők parlamenti térvesztését a negyedik választás eredményei alig enyhítették, a közeledés Európához nem következett be: az elmúlt parlamenti ciklushoz képest csupán három fővel (32- ről 35-re) bővült a nők száma, arányuk 8,3-ről 9,1 százalékra emelkedett. 17 képviselő az első fordulóban, 18 a másodikban jutott mandátumhoz.”⁶⁷

⁶³ BOLEMANT Lilla: *Nőképek kisebbségben* in *Tanulmányok a kisebbségben (is) élő nőkről* Phoenix Polgári Társulás, Pozsony 2014

⁶⁴ Uo.

⁶⁵ KONCZ, 517. o.

⁶⁶ Albánia (3,6%), Románia (3,6%), Lichtenstein (4,0%), Görögország (5,3%), Egyesült Királyság (6,3%), Franciaország (5,7%).

⁶⁷ KONCZ Katalin: *Nők a parlamentben – a változás iránya* Statisztikai Szemle, 80. évfolyam, 2002. 10-11. szám 960. o.

Persze, mindazon tény sem elhanyagolható, hogy a szocializmus idején nem csak a nők voltak úgymond kirakatban a törvényhozó szervben, hanem a férfiak is, elvégre az igazi rendeletalkotás és szabályozás nem az országgyűlésben valósult meg.

A rendszerváltó országok hasonló utat jártak be, mint Magyarország, azonban nem elhanyagolható a tény, hogy habár a legtöbb egykori szocialista országban szintén csökkent a képviselők aránya a rendszerváltást követő években, azóta Magyarország a legutolsó helyre szorult, ha napjaink tendenciáját nézzük.

Ez már a korábbi években is megfigyelhetővé vált, mert habár azt láthatjuk, hogy a nagyobb mutatószámot elérő országok azon térségek, ahol korábban adták meg a női választójogot, mégis azon országok, amelyek Magyarországgal egyidőben döntöttek a bevezetés mellett, már az ezredfordulón, tíz évvel a rendszerváltás után leelőzték hazánkat.⁶⁸

*A női országgyűlési képviselők aránya a rendszerváltó országokban
(százalék)*

Ország	1999.	2002.	
	szeptember 31-én	június 1-jén	Index: 1999=100,0
Bulgária	10,8	26,2	242,6
Horvátország	7,9	20,5	259,5
Lengyelország	13,0	20,2	155,4
Észtország	–	17,8	–
Litvánia	–	17,0	–
Cseh Köztársaság	15,0	15,0	100,0
Szlovákia	12,7	14,0	110,2
Szlovénia	7,8	12,2	156,4
Románia	7,3	10,7	146,6
Mongólia	7,9	10,5	132,9
Orosz Föderáció	–	7,6	–
Ukrajna	7,8	–	–
Macedónia	7,5	6,7	89,3
Albánia	5,2	5,7	109,6
<i>Magyarország</i>	<i>8,3</i>	<i>9,1</i>	<i>109,6</i>

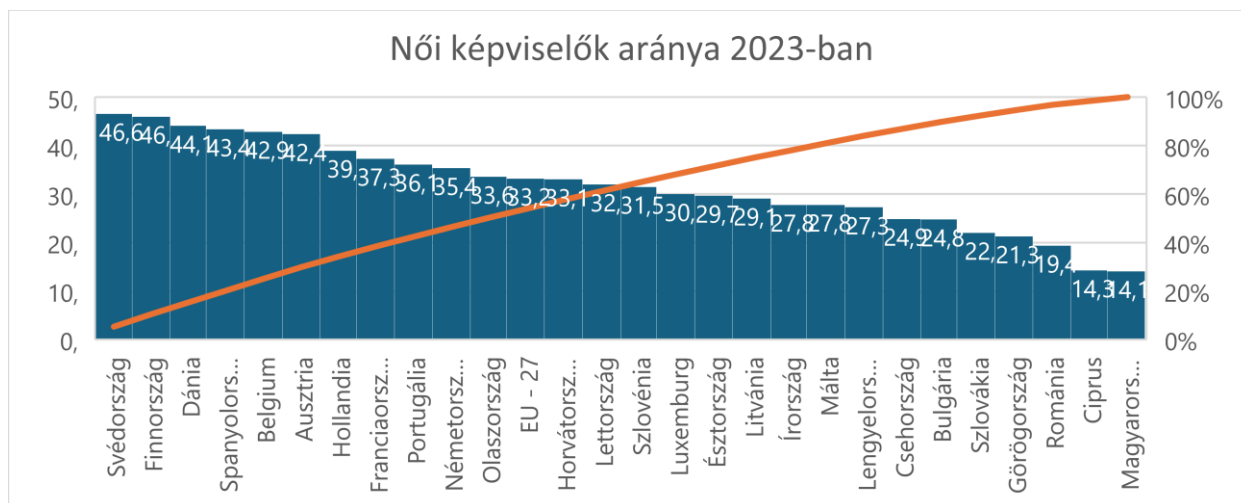
Forrás: <http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm>.

Az aktuális trendeket tekintve még mindig elmondható, hogy Magyarország a sor végén kullog, ha azt vizsgáljuk, mekkora a nők arányszáma az egyes nemzeti parlamentekben. Eme

⁶⁸ KONCZ, 2002

vizsgálatom során is az EIGE forrásait használtam fel, melynek statisztikái az alábbi eredményt mutatják:

8. ÁBRA: NŐI KÉPVISELŐK ARÁNYA 2023-BAN AZ EU27 ORSZÁGAIBAN (FORRÁS: EIGE, SAJÁT SZERKESZTÉS)

Az Európai Unió országai közül tehát a friss felmérések szerint megállapítható, hogy az északi országok dominálnak elsősorban a női reprezentációt vizsgálva, ahol olyan neves politikusnők részesei a közéletnek, mint a finn Sanna Marin, a dán Mette Frederiksenre vagy az észt Kaja Kallas.

A statisztikákból viszont jól látszik, hogy hiába az egyre erősödő női egyenlőség, azért még egyetlen nemzeti parlament sem tudja elmondani magáról, hogy a képviselők akár csak fele nő lenne. Éppen ezért még van hová fejlődni, igaz, Magyarországon is, aki évek óta sereghajtóként zárja a sort e tekintetben. Az utolsó év, amikor nem Magyarország volt a statisztikai ranglétra alján, 2012 volt, amikor Málta 0,4 százalékos aránnyal alulmaradt országunkkal szemben.⁶⁹

4.2 A nyugati és a keleti blokk összehasonlítása

Az országok és a különböző térségek, valamint azok statisztikáinál maradva, ebben a fejezetben összehasonlítom az egykori nyugati és keleti blokk országait, kísérletet téve arra, hogy van-e összefüggés az egykori vasfüggvény által elválasztott területek és a női képviselők parlamentbe jutása között.

Az Európai Unió 27 országában is hasonló változás figyelhető meg, ugyanis összesítve elmondható, hogy a 2010-es évekig folyamatos növekedés állt be, már ami a női megjelenést illeti, majd egy rövid visszaesés után azóta is emelkedik. A 2023-as felmérés eredményeit látva

⁶⁹ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_05_50_custom_10348607/default/table?lang=en Elérés: 2024. 03. 18.

elmondható, hogy az egyes helyezettek között megfigyelhető a térségi összekapcsolódás is, miszerint az első helyen az északi országok állnak, őket követik a nyugati országok, végül a sort a keleti térség országai zárják.

Ennek alapján megvizsgáltam 2004-től a női reprezentáció változásait az egykori nyugati és keleti blokk országai között, összehasonlítottam őket és ebből próbáltam következtetéseket levonni. Az alábbi eredmények jöttek ki:

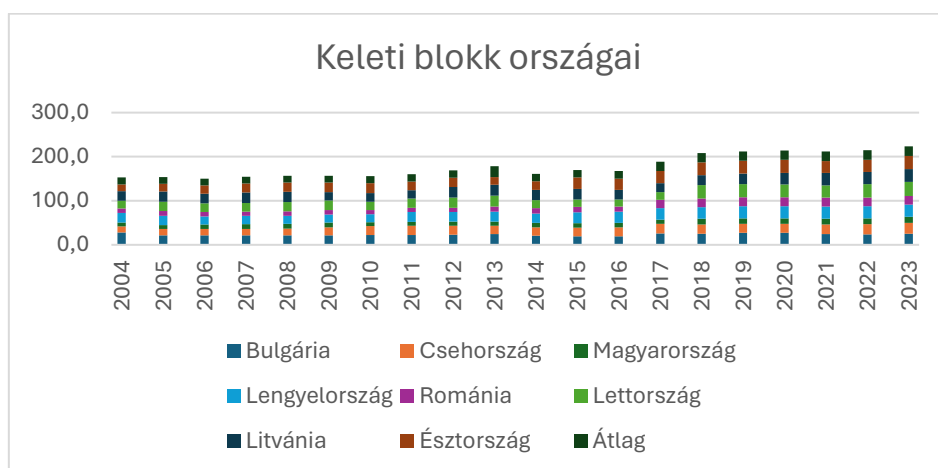
Az összehasonlítás során a következő kutatási módszert alkalmaztam:

A keleti blokk országaihoz a következő országok sorolandók: Albánia, Bulgária, Csehszlovákia, Német Demokratikus Köztársaság (NDK), Lengyelország, Magyarország, Románia és a Szovjetunió.⁷⁰ Az **Európai Unió** tagországai ezek közül: Bulgária, Csehország, Lengyelország, Magyarország, Románia, Észtország, Litvánia, Lettország.

A nyugati blokk európai országai a következők voltak: Belgium, Dánia, Német Szövetségi Köztárság (NSZK), Görögország, Izland, Olaszország, Luxemburg, Hollandia, Norvégia, Spanyolország, Nagy-Britannia. Az **Európai Unió** tagországai ezek közül: Belgium, Dánia, Németország, Görögország, Olaszország, Luxemburg, Hollandia, Spanyolország.

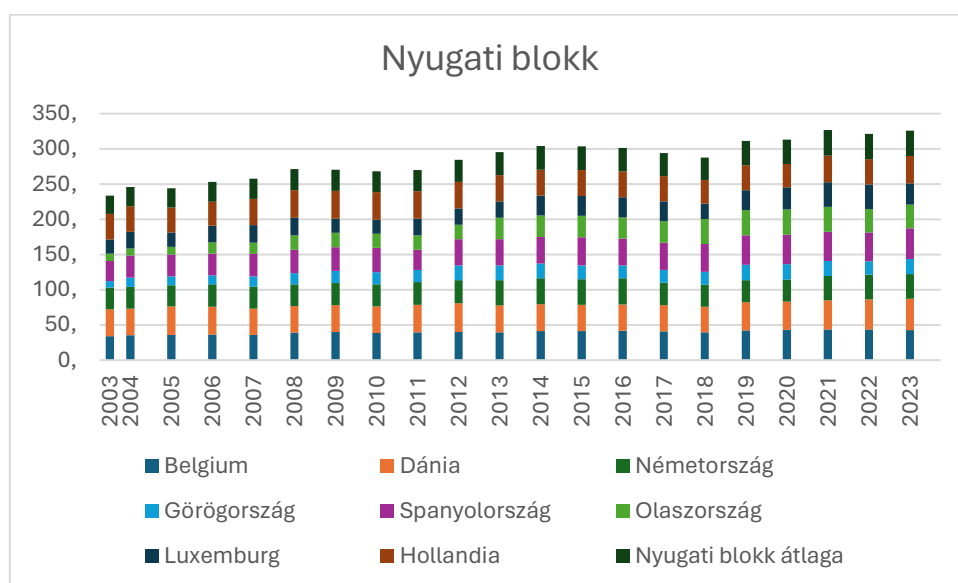
Vizsgálatom során szintén az EIGE forrásait használtam fel, az elmúlt 20 év adatait kívánom összehasonlítani, méghozzá az egykori blokkok éves átlagát tekintve. A kutatás során az alábbi eredmények születtek:

9. ÁBRA: AZ EGYKORI KELETI BLOKK ORSZÁGAINAK NŐI KÉPVISELETÉNEK VÁLTOZÁSA AZ ELMÚLT 20 ÉVBEN (FORRÁS: EIGE, SAJÁT SZERKESZTÉS)

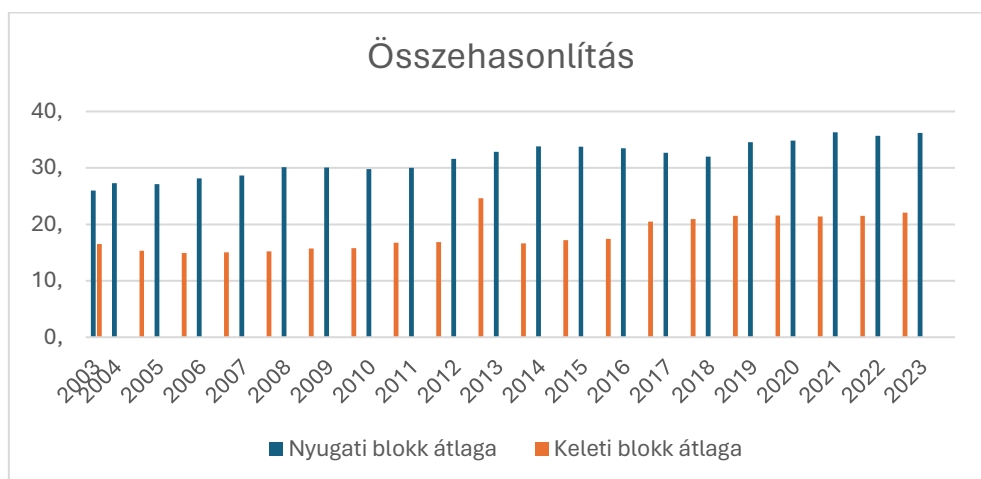
⁷⁰ Eric Donald HIRSH at al: *Eastern bloc*, *The American Heritage New Dictionary of Cultural Literacy*, Third Edition. Houghton Mifflin Company, 2005

10. ÁBRA: AZ EGYKORI NYUGATI BLOKK ORSZÁGAINAK NŐI KÉPVISELETÉNEK VÁLTOZÁSA AZ ELMÚLT 20 ÉVBEN (FORRÁS: EIGE, SAJÁT SZERKESZTÉS)

A két blokk átlagának összehasonlítása pedig a következőképpen alakult az egyes években:

11. ÁBRA: A NYUGATI ÉS KELETI BLOKK ORSZÁGAINAK NŐI KÉPVISELETÉNEK ÖSSZEHA-SONLÍTÁSA (FORRÁS: EIGE, SAJÁT SZERKESZTÉS)

Jól látható, hogy az egykori nyugati blokk országai minden egyes vizsgált évben megelőzik a volt keleti blokk országait. A nyugati országok átlaga már 2004-ben elérte a 25%-os arányt, ami azóta sem csökkent, sőt stagnálás és növekedés figyelhető meg azóta is. A legmagasabb eredményt 2021-ben érték el, 36,32%-os aránnyal. A szám és az érték valószínűleg összefügg az elsősorban ezekben az országokban alkalmazott különböző kvótarendszerekkel.

Az egykori keleti blokk országai átlagban az elmúlt 20 évben a 14 és 23%-os érték közé sorolandók, a legmagasabb értéket 2013-ban érték el 24,6%-kal, ami 5,2%-os értékkel kevesebb, mint a nyugati blokk legalacsonyabb értéke.

Dolgozatom elején kitértem arra is, hogy egyes kutatások szerint a nők parlamenti képviselete összefüggésben áll azzal, hogy melyik évben vezették be az aktív és a passzív választójogot az egyes országokban. Ezt az elemzést figyelembe véve, én is megvizsgáltam azt, hogy van-e összefüggés a két változó között.

12. ÁBRA: NŐI VÁLASZTÓJOG BEVEZETÉSÉNEK ÉVE A NYUGATI BLOKK ORSZÁGAIBAN (SAJÁT SZERKESZTÉS)

Ország	Év
Belgium	1919
Dánia	1915
Németország	1918
Görögország	1952
Olaszország	1945
Luxemburg	1919
Hollandia	1919
Spanyolország	1931

13. ÁBRA: NŐI VÁLASZTÓJOG BEVEZETÉSÉNEK ÉVE A KELETI BLOKK ORSZÁGAIBAN

Ország	Év
Bulgária	1944
Csehország	1920
Lengyelország	1918
Magyarország	1918
Románia	1946
Észtország	1917
Litvánia	1918
Lettország	1918

Érdekes megfigyelni, hogy mindkét blokk országai közül vannak olyan országok, ahol már a '20-as évek előtt bevezették a választójogot és ugyanígy mindkét blokkban vannak olyanok, ahol csak a '40-es években vagy azt követően.

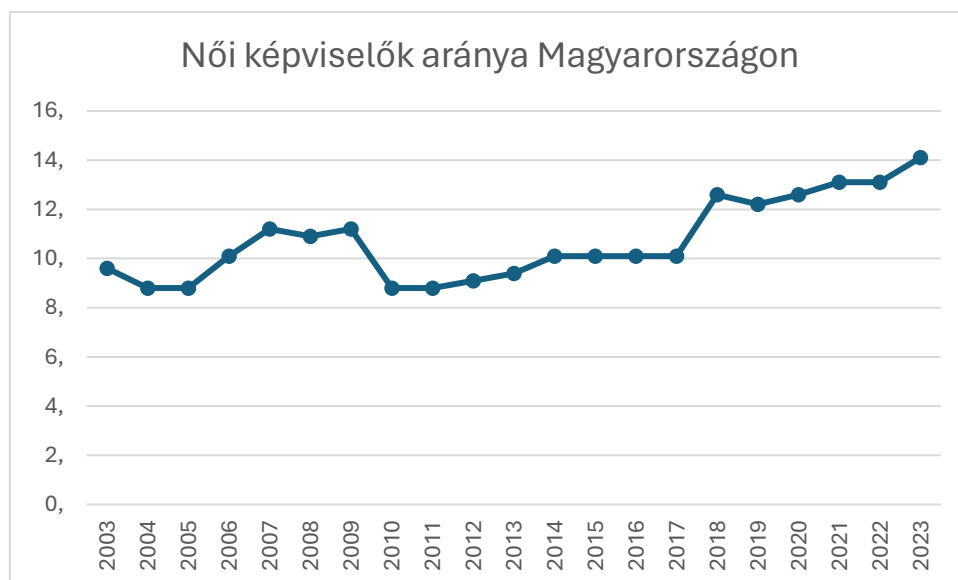
Kutatásom értelmében jól látszik továbbá, hogy a vizsgált szempontból a választójog bevezetésének éve nem eredményez szignifikáns összefüggést azzal, hogy mekkora manapság a nők parlamenti képviselete, mert például Magyarország az első egyike volt, ahol bevezették a választójogot, míg például Olaszország, ahol csak 1944-ben került bevezetésre, ma már megelőzi az európai uniós átlagot.

5 Magyarország és a társadalmi attitűdök vizsgálata

Az előző fejezetben az Európai tendenciák tekintetében több táblázatól is kiolvasható, hogy Magyarország a sor végén szerepel, ha azt vizsgáljuk, mekkora a nők arányszáma az országgyűlésben. Hazánkban a rendszerváltást követően csökkent a nők politikai-közéleti megjelenése, tevékenysége.⁷¹ A legtöbb döntéshozó szervnél leginkább a stagnálás figyelhető meg, valamint az Európai Unión belül is a többi országhoz képest Magyarországon meglepően kevés a nők aránya a közigazgatásban.

A rendszerváltás óta ugyanis az Unió 27 országa közül mindig az utolsó helyek között foglalt helyet, számszerűen így alakult a nők politikai megjelenése:

14. ÁBRA: NŐI KÉPVISELŐK ARÁNYA MAGYARORSZÁGON 2003 ÓTA (FORRÁS: EIGE, SAJÁT SZERKESZTÉS)

Jól látható, hogy az elmúlt 20 évben a női képviselők aránya egy 10% körüli stagnálásra állt be, amely sosem emelkedett 15% fölé, ezzel sereghajtóként zárja a sort a legtöbb vizsgált évben az Európai Unió országai közül.

Ennek miértjének vizsgálatára a szakirodalomban és saját kérdőíves kutatásomban kerestem a válaszokat. Dolgozatom megírása elején azt feltételeztem, hogy Magyarországon a nők alulreprezentáltak a politikában, így ehhez kerestem első sorban szakirodalmi forrásokat. Így találtam meg egy 2008-as kutatást, mely szerint, ha Magyarországon közvetlenül választanának

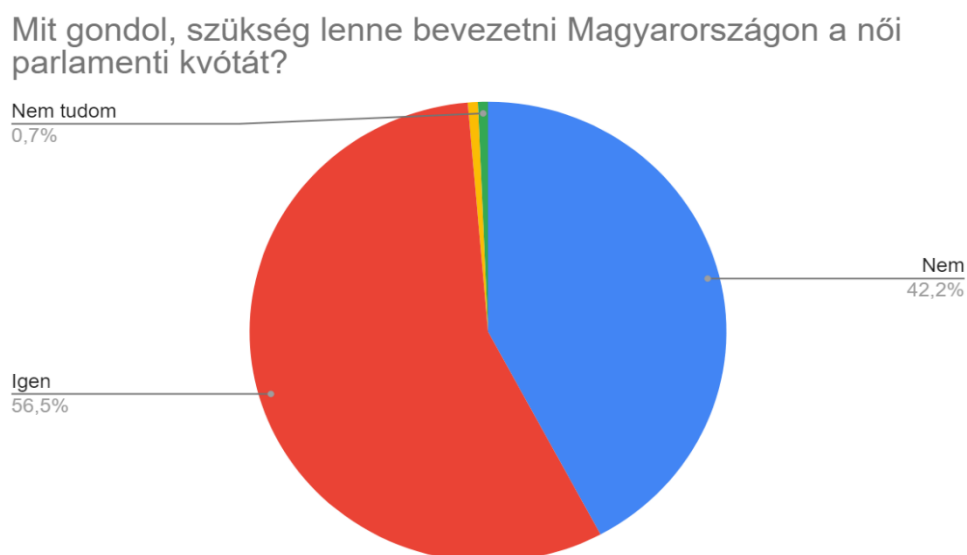
⁷¹ RAY, PILKINTON, PHIZAKTEA (Szerk.): *Women in the Face of Change: The Soviet Union, Eastern Europe and China*, New York, Routledge 2012

elnököt, mint az Egyesült Államokban, a megkérdezettek 83%-ának nem jelentene problémát, hogy nő jelöltre szavazzon.⁷²

Magyarországon a kevés női parlamenti képviselő arányát elsősorban az befolyásolja, hogy az egyes egyéni választókerületekben és a pártlistákon is kevésbé jelennek meg a nők.⁷³ Ahhoz, hogy megfelelő számú jelölt közül lehessen választani elsősorban tehát a pártok eszközein kellene változtatni, ami visszavezet a kvótarendszer kérdéséhez. Azonban amíg ez Európában, de főleg Afrikában egyértelmű kérdésnek látszik, Magyarországon már nem annyira.

Mint korábban volt róla szó, kérdőíves kutatásomban megkérdeztem a válaszadókat arról, mit gondolnak a magyar kvótarendszer bevezetéséhez, amelynél az alábbi eredmények születtek:

15. ÁBRA: A MAGYAR KVÓTARENDSZER BEVEZETÉSÉNEK TÁMOGATOTTSÁGA (SAJÁT SZERKESZTÉS)

Látható, hogy a válaszadók többsége úgy gondolja, hogy ma már szükséges lenne hazánkban bevezetni a kvótarendszer egyik fajtáját legalább, ami indikálja azt is, hogy a társadalom egy része szívesen látna több nőt a parlamentben.

Ennek ellenére, arra a kérdésre, hogy miért nem vezetik be tehát a kvótarendszert hazánkban, létezik objektívebb és szubjektívebb megközelítés is, amelyeket a következőkben szeretnék ismertetni.

⁷² IZSÁK Dániel: *Bátorított szalonképtelenség*, Figyelő, 2008. augusztus 21.

⁷³ KISS Róbert: *Nők a politikában – avagy milyen nemű a közélet Magyarországon?* in *Házastárs? Munkatárs? Vetélytárs? A női szerepek változása a 20. századi Magyarországon*, szerk. Palasik Mária, Sipos Balázs, Napvilág, 2005, 234-235. o.

Hazánkban a szocializmus által megteremtett álfeminizmus és ezzel együtt álképviselők okozott probléma zárja ki elsődlegesen a mesterséges beavatkozást, legalábbis ezt mutatták ki a rendszerváltást követő évek kutatásai.⁷⁴ Megfigyelhető tehát egy általános elutasítás ezt illetően, ami a szubjektív okok közé sorolandó.

Objektív ok lehet viszont, hogy hogy alapjogot sértene annak bevezetése. Az Alaptörvény XXIII. cikk (1) bekezdése így fogalmaz:

*„Minden nagykorú magyar állampolgárnak joga van ahhoz, hogy az országgyűlési képviselők, a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek, valamint az európai parlamenti képviselők választásán választó és választható legyen.”*⁷⁵

Az Alaptörvény úgy rendelkezik továbbá, hogy az aktív választójogon túl a választhatósághoz további törvények fűznek kiegészítést, attól függően, milyen területen indul az adott jelölt. Az országgyűlési képviselők jogállását illetően a 2011. évi. CCIII. törvény rendelkezik. Az egyéni választókerületet illetően a törvény szerint egyéni választókerületben a képviselőjelölt indulhat párt jelöltjeként, vagy független jelöltként és az érvényes jelöléshez legalább 500 választópolgár ajánlása szükséges.⁷⁶

Országos és területi listát viszont már csak pártok állíthatnak össze, arról viszont nem rendelkezik a törvény, hogy milyen szempontok alapján, így annak összeállítása teljes egészében az egyes pártokra van bízva.

Az Alaptörvény bevezetése előtt, a korábbi Alkotmány és azt kiegészítő választási törvények sem rendelkeztek hasonlóval, így már akkor a férfiaknak kedvezett a jelölt állítás, és ezáltal a döntéshozatalba való bekerülés. Egy korábbi törvényjavaslat „azt szorgalmazta, hogy a pártok még egy szempontot, a választott tisztségekhez való egyenlő hozzáférést szem előtt tartva döntsenek a listáikon szereplő személyekről. A támogató szabály alapján a jelölő szervezet listáján az egyik nem képviselőjét minden esetben a másik nem képviselője követte volna.”⁷⁷

Napjainkban semmilyen kvótarendszer vagy pozitív diszkrimináció rendszere nem jelenik meg hazánkban, egyedül az MSZP állított párton belüli 20%-os kvótát, ezt azonban nem tudta elérni, a legmagasabb százalék, ami fel tudott mutatni az a 12%-os arány volt, 2014-ben.⁷⁸

⁷⁴ JOHN Emese: *Politikusnők tervutasításra*, Népszabadság, 2007. július 26.

⁷⁵ <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100425.atv> Elérés: 2024. 03. 18.

⁷⁶ <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100203.tv> Elérés: 2024. 03. 18.

⁷⁷ KOVÁCS Kriszta: *A támogató különbségtétel és az alkotmány* Miskolci Jogi Szemle 4. évfolyam (2009) 2. szám 27. o.

⁷⁸ MÁZOR Patronella: *Nők a politikában – A női kvóta kérdései* 2014

Törvényi javaslatra pedig 2007-ben került sor, amikor az SZDSZ a miniszteri arányok kvótával való szabályozását indítványozta, valamint az úgynevezett cipzár elvet is, melynek lényege a fent említett nők és férfiak felváltva való szerepeltetése az országos listákon.⁷⁹ A javaslat viszont egyik oldalon sem talált támogatásra.

2010-ben a Népszavazás a Nőkért! civil mozgalom indítványozta a cipzár elv bevezetését, ez azonban már a társadalom szintjén elbukott.⁸⁰

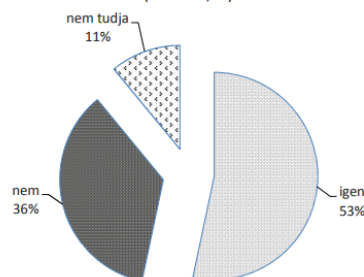
Azonban ahogy Ilonszki Gabriella írja, „számos nemzetközi szervezet kíséri rendszeresen figyelemmel az egyes országokban a nemek közötti egyenlőség alakulását. Ezek sorába tartozik az ENSZ nőjogi bizottsága, a CEDAW (Committee for the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women). A CEDAW számára készített két legutóbbi országjelentés nyomán (2007 és 2012) a bizottság mindkét esetben elmarasztalta Magyarországot a nők közéleti alulreprezentáltsága miatt, és konkrétan javasolta például a női kvóta bevezetését.”⁸¹

Ezen kutatás szerint 2010-ben is egy egykori kérdőívre válaszolók több mint fele gondolta azt, hogy szükséges a kvóta bevezetése, az azóta eltelt 14 évben pedig ez az arány csak néhány százalékkal növekedett – igaz, a korábbi mintavétel nagyobb volt.

16. ÁBRA: A KVÓTÁK TÁMOGATOTTSÁGA MAGYARORSZÁGON, 2010 (FORRÁS: TÁRKI)

A kvóták támogatottsága Magyarországon, 2010

Ön egyetértene azzal, hogy a nők politikai, gazdasági és tudományos részvételét politikai eszközökkel segítsék elő (pl. kvótával, mely előírná milyen legyen a nemek közötti arány)?
(N=1000, %)

Forrás: TÁRKI (a Szociális és Munkaügyi Minisztérium megbízásából).

(1000 fős reprezentatív minta, 2010. május)

Egy másik kutatás szintén kimutatta, hogy csak akkor lehet eredményes a nők politikába való beolvadása, ha azt a pártok felkarolják, mivel „nem a női jelenlét, hanem a pártok nő- és szociális kérdések iránti elkötelezettsége a meghatározó. Az első lépés tehát nem a nők

⁷⁹ Uo.

⁸⁰ Uo.

⁸¹ ILONSZKI, 2006

parlamenti jelenlétének forszírozása (akár kvóták bevezetésével), hanem a pártok arculatának humanizálása.”⁸²

5.1 Kérdőíves kutatás eredményei

Saját kérdőíves kutatásomban első sorban a hazai helyzetre és a társadalmi attitűdök vizsgálatára helyeztem a hangsúlyt. Kutatásomban fontos szerepet szántam annak, hogy megértsem, milyen okok járulnak hozzá a hazai alulreprézantáltsághoz, amennyiben a női nem ténylegesen alulreprézantált itthon. Ennek megfelelően először megvizsgáltam a magyar változásokat a rendszerváltás óta eltelt években és bemutattam azt is, milyen eredményekhez vezetett a kvótarendszer hiánya.

Ebben az alfejezetben a társadalmi attitűdöket szeretném megvizsgálni, amelyhez az elkészített primer kutatásomat vettem alapul. Ebben a kérdőívben a kitöltők női politika iránti gondolatait kutattam, valamint korábbi kutatások kérdéseit is feltettem, amellyel aktualizálni kívántam a már meglévő adatokat, mivel a fenti mozgalmak és megmozdulások már több, mint egy évtizede történtek.

Mint az első fejezetben is írtam a kérdőívet 2024 márciusában 155-en töltötték ki, akik közül 69% női kitöltő volt, míg 31%-a pedig férfi. Kutatásom során nem vizsgáltam, hogy van-e szignifikáns összefüggés a nemek és a válaszok között, így az alábbi eredményekről tudok beszámolni.

A kérdőív legelején a kitöltő neme után az első kérdésemet aszerint fogalmaztam meg, hogy van-e jelentősége vajon annak, hogy egy országgyűlési képviselő férfi vagy nő? A válaszadók a fenti ábrán megfigyelhető arányban vélekednek a dologról, ami megerősíti a korábban végzett kutatásokat, ahol szintén az az eredmény született, hogy igenis van jelentősége a nemnek.⁸³

⁸² KONCZ, 538. o.

⁸³ BORBÁS Beatrix: *A jogegyenlőség női szempontjai az Amerikai Egyesült Államok alkotmányos rendszerében* Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest 2020

17. ÁBRA: AZ ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐK NEMÉNEK JELENTŐSÉGE (SAJÁT SZERKESZTÉS)

2. Ön szerint van jelentősége annak, hogy egy országgyűlési képviselő férfi vagy nő?

155 válasz

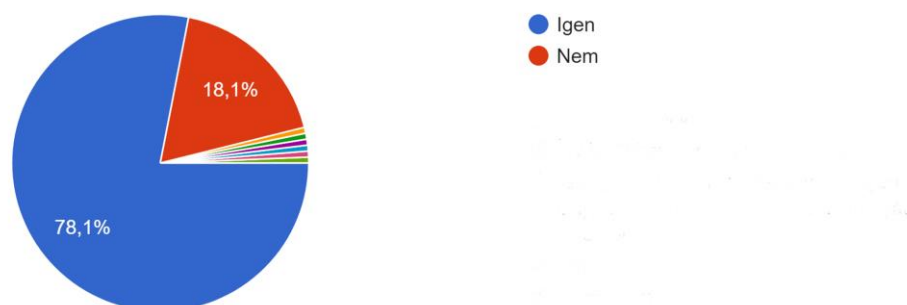

Hipotézisem vizsgálatához és a statisztikai adatok megerősítése gyanánt, feltettem azt az egyszerű kérdést is, mely szerint mit gondolnak a válaszadók, alulreprezentált-e a női nem a magyar politikában. Az alábbi eredmények jöttek ki:

18. ÁBRA: ALULREPREZENTÁLT-E A NŐI KÉPVISELET MAGYARORSZÁGON? (SAJÁT SZERKESZTÉS)

3. Ön szerint alulreprezentált a női képviselet a magyar parlamentben?

155 válasz

A kitöltők több, mint 78%-a válaszolt erre a kérdésre igennel, ami megerősíti azt, hogy az elmúlt évek stagnálása után a társadalom szeretne változást látni, azonban ezt nem feltétlen a kvótarendszerben keresné, mivel a válaszadók csak 56,6%-a nyilatkozott úgy, hogy szükség van a magyar kvótarendszer bevezetésére, ami a fentebbi 2010-es kutatás eredményeinél csak 3%-kal több, ahogyan azt írtam korábban is.

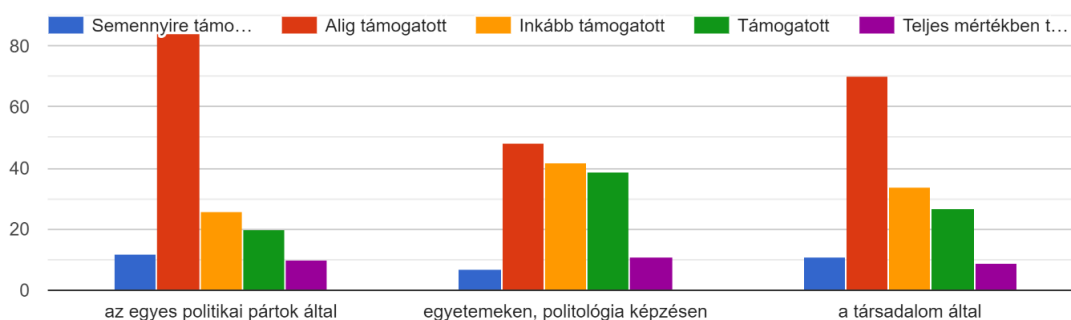
Mint korábban volt róla szó, a nők a magyar politikában kevésbé vannak támogatva, akár csak pártokon belül is, amelyre Európa többi országában a kvótarendszert alkalmazzák. Itthoni példát láthattunk az MSZP esetében, ahol szintén 20%-os kvótát igyekeztek bevezetni, eredménytelenül. Ma Magyarországon a pártok nem alkalmazznak kvótarendszert az esélyegyenlőség megteremtésére, így többségében férfiak kerülnek fel az egyes

választókerületi listákra. Ennek megfelelően megkérdeztem a kitöltőket, hogy mit gondolnak, mennyire támogatott a női megjelenés a politikai pártok által. Az eredményértelmében nem túl meglepő módon „az alig támogatott” kategória végzett első helyen, több mint 80%-kal.

A kitöltők második leginkább befolyásoló tényezőnek a társadalmat rakták, 70%-uk gondolta úgy, hogy az attitűdök miatt jelennek meg kevésbé a nők a parlamentekben. Ezt az állítást támasztotta alá az ezt követő kérdés is, ahol nyílt kérdésben mondhatták el véleményüket erről a kérdéstről, és ott is elsősorban a szexizmus, patriarchális társadalom, előítéletek domináltak elsősorban. Motiváló okként pedig a bérkülönbségek eltörlését, a magasabb fizetést jelölték meg a legtöbben.

19. ÁBRA: A NŐK POLITIKAI TÁMOGATOTTSÁGÁNAK FELMÉRÉSE (SAJÁT SZERKESZTÉS)

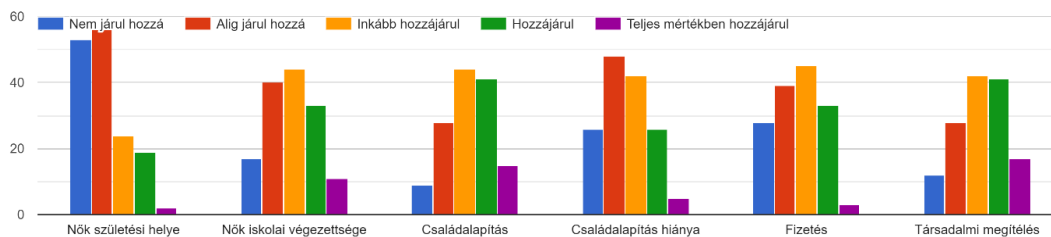
5. Ön szerint a nők politikai megjelenése mennyire támogatott...

A következő kérdésnél megkérdeztem azt is, melyek szerintük a leginkább befolyásoló tényezők a nők alacsony képviseltével kapcsolatban, ahol szintén elsősorban a társadalmi megítélést, majd ezt követően a családalapítást jelölték meg első helyen.

20. ÁBRA: MILYEN ATTITŰDÖK JÁRULNAK HOZZÁ AZ ALACSONY NŐI KÉPVISELETHEZ HAZÁNKBAN? (SAJÁT SZERKESZTÉS)

6. Kérem, értékelje az alábbi tényezőket a lenti skálán, hogy Ön szerint melyek azok az attitűdök, amelyek hozzájárulnak Magyarországon az alacsony női képviselők arányához a nemzeti parlamentben?

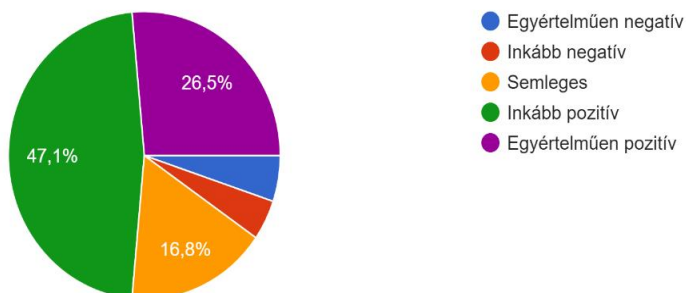

Az utolsó kérdésben végezetül pedig a nők politikai hatását vizsgáltam, ahol egy ötös skálán jelölhették be véleményüket a kitöltők:

21. ÁBRA: NŐK HATÁSA A POLITIKÁRA (SAJÁT SZERKESZTÉS)

12. Mit gondol, milyen hatással van a női jelenlét a politikára?

155 válasz

A válaszadók legnagyobb hányada gondolja úgy, hogy inkább pozitív hatással vannak a nők a politikára, így megoldás lehetne támogatni a jelenlétüket.

6 Összegzés

Dolgozatomban a nők politikai megjelenését vizsgáltam meg, amelyet a nők parlamenti képviselőire szűkítettem le a politika *polity* fogalmán belül. A főfókuszba a változások megértését állítottam és az ezzel összefüggő politikai támogató eszközök vizsgálatára helyeztem a hangsúlyt.

Kutatásom során elsősorban megvizsgáltam azt, hogy milyen út vezetett a nők politikai jogaikkal való szabad éléséig, majd pedig a passzív választójog alakulását követtem végig. Ennek megértésére korábbi tanulmányokat elemeztem, amelyeket leginkább a nemzetközi szintén vettem alapul, míg a hazai eredmények vizsgálatára, saját kérdőíves kutatást készítettem, ahol primer kutatással kerestem a válaszokat a miértekre.

Kutatási kérdéseim értelmében a válaszokat a nők politikai szerepvállalására nemzetközi és hazai szintén kerestem, valamint ennek miértjeire. A rendszerváltást követő Európa változásaira és a hazai helyzet alakulására. Hipotéziseimet ennek megfelelően állítottam, amelyek a következők voltak:

H1: Azokban a parlamentekben, ahol kvótákkal szabályozzák a nők politikai megjelenését nagyobb arányban jelennek meg a nők, mint azokban az országokban, ahol nem alkalmazzák a kvótarendszereket.

H2: A volt keleti blokk országokban kisebb arányban jelennek meg a nők a parlamentben, mint a nyugati blokk egykori országokban.

H3: Magyarországon a nők alulreprezentáltak a politikában.

Hipotéziseim közül mindhármát sikerült igazolni, azonban a legtöbbnél árnyaltabb volt a kép, mint az első pillantásra tűnt. A kvótarendszer ugyanis főképpen az afrikai országokban a fél- vagy pedig a teljesen autokratikus rendszerek elkendőzésére használják és olyan országokban, ahol mesterségesen kell beavatkozni az esélyegyenlőség megteremtésébe. Ezzel szemben az európai kontinensen, ahol meggyökereztek az ókori görög demokrácia felfogások inkább csak segítségképpen jelennek meg, és rendszerint sikerrel, mert a kvótát nem alkalmazó országok lemaradnak azoktól, akik már bevezették.

Dolgozatom során megvizsgáltam a választójog bevezetésének és az aktualitások összefüggését is, ami számomra azért hozott meglepő eredményt, mert a korábbi tanulmányokban rendszerint ezek még mutattak összefüggést, azonban napjainkban ez már nem látszik, így ez nem figyelhető már meg.

Magyarországon pedig mind statisztikai, mind pedig a kitöltők véleménye alapján alulreprezentált a női nem, aminek megoldása egyelőre úgy tűnik napirenden, pedig több oka is van.

Téziseimet tehát ennek megfelelően így fogalmaztam meg:

T1: Bebizonyítottam, hogy azokban a parlamentekben, ahol kvótákkal szabályozzák a nők politikai megjelenését nagyobb arányban jelennek meg a nők, mint azokban az országokban, ahol nem alkalmazzák a kvótarendszereket, azonban a kvótarendszer nem vezet automatikusan demokratikus berendezkedéshez.

T2: Bebizonyítottam, hogy a volt keleti blokk országaiban kisebb arányban jelennek meg a nők a parlamentben, mint a nyugati blokk egykori országaiban és ennek összefüggései a mai napig igazolhatók.

T3: Bebizonyítottam, hogy Magyarországon a nők alulreprezentáltak a politikában, ami első sorban a társadalmi attitűdöknek és a jogi szabályozások miatt figyelhető meg.

Ezen megállapítások és a téma további lehetőségeket nyit meg, amelyet egy későbbi dolgozat során tovább lehet vizsgálni. Számomra az egyik legérdekesebb a kvótarendszer kérdése volt, amit egy külön dolgozatban lehet vizsgálni, annak átfogóbb képét megalkotni.

Korábbi kutatásaim során már vizsgáltam a nők közigazgatásban való elhelyezkedését is, ebben a dolgozatban pedig a politikai megjelenésüket, a jövőben pedig szeretném a kvótarendszer mellett megvizsgálni a történelmi tapasztalatokat is, amikor nem a mai értelemben vett politikában vettek részt az akkori nők, hanem egy-egy állam irányításában, így egyes uralkodónők életét és az akkori tapasztalatokat is szívesen vizsgálom majd.

Felhasznált irodalom

- BAGI Judit: *Nők politikai képviselete a Kelet-afrikai Közösségben: Fókuszban Ruanda*. Afrika Tanulmányok / Hungarian Journal of African Studies, 7(4), 29–42. 2013. Letölthető innen: <https://journals.lib.pte.hu/index.php/afrikatanulmanyok/article/view/4221> Elérés: 2024. 04. 07.
- BAUER, Gretchen: *Fifty/Fifty by 2020*. International Feminist Journal of Politics. 10. évf. 3. szám. 348-368. o. 2008.
- BOLEMANT Lilla: *Nőképek kisebbségben* in *Tanulmányok a kisebbségben (is) élő nőkről* Phoenix Polgári Társulás, Pozsony 2014
- BORBÁS Beatrix: *A jogegyenlőség női szempontjai az Amerikai Egyesült Államok alkotmányos rendszerében* Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest 2020
- DAHLERUP at al: *Electoral Gender Quota Systems and Their Implementation in Europe*, Brüsszel: European Parliament, 2011
- GINTIS, Herbert: *Zoon politikon: The evolutionary origins of human socip-political system*, Sante Fe Institution 2019
- HIRSH, Eric Donald at al: *Eastern bloc, The American Heritage New Dictionary of Cultural Literacy*, Third Edition. Houghton Mifflin Company, 2005
- ILONSZKI Gabirella: *Női kvóta Magyarországon – ha igen, akkor miért nem?* In Szociális és Munkaügyi Minisztérium: *A 2007-es év vitája a politikai esélyegyenlőségről*. 2007.
- ILONSZKI Gabriella: *Nők a politikában: az Európai Unió és Magyarország in Szerepvállalások: Jelentés a nők és a férfiak helyzetéről* 2005 pp. 57-69
- IZSÁK Dániel: *Bátorított szalonképtelenség*, Figyelő, 2008. augusztus 21.
- JOHN Emese: *Politikusnők tervutasításra*, Népszabadság, 2007. július 26.
- KAGADA, Rebecca A.: *Women's Political Leadership in East Africa with Specific Reference to Uganda*. Tenth Commonwealth Women's Affairs Ministers Meeting. 2013
- KEREKES Zsuzsa: *Az országgyűlés szerepének megváltozása a fordulat éve után* Egyetemi Szemle Vol. 8., No. 1 (1986) pp. 117-129 Letölthető innen: <https://www.jstor.org/stable/41484868> Elérés dátuma: 2024. 04. 07.
- KISS Róbert: *Nők a politikában – avagy milyen nemű a közélet Magyarországon?* in *Házastárs? Munkatárs? Vetélytárs? A női szerepek változása a 20. századi Magyarországon*, szerk. Palasik Mária, Sipos Balázs, Napvilág, 2005, 234-235. o.
- KONCZ Katalin: *Nők a parlamentben – a változás iránya* Statisztikai Szemle, 80. évfolyam, 2002. 10-11. szám 960. o.
- KONCZ Katalin: *Nők a parlamentben, 1990-2014.*, Statisztikai Szemle, 92. évf. 6. szám 514. o.
- KOVÁCS Kriszta: *A támogató különbségtétel és az alkotmány* Miskolci Jogi Szemle 4. évfolyam (2009) 2. szám 27. o.
- KOVÁCS Kriszta: *Alkotmány és kvóta* Miskolci Szemle 4. évfolyam (2009) 1. szám pp. 5-29
- KÖRNYEI Ágnes: *Emberi jogok a nemzetközi kapcsolatokban*, Akadémiai Kiadó, Budapest 2018 Letölthető innen: https://mersz.hu/dokumentum/m377ejank_7/ 2024. 04. 06.

LANCASTER, Carol: *Democracy in Afrika* Foreign Policy, No. 85 (Winter, 1991-1992), pp. 148-165

Magyar Nagylexikon 6. kötet, Magyar Nagylexikon Kiadó Zrt. Budapest 1998. 467. o.

MÁZOR Patronella: *Nők a politikában – A női kvóta kérdései* 2014

MIKE Gyula: *Női kvóta a parlamentben* www.glossaiuridica.hu/gi0901/alk/gi0901_alk_mike_gyula.pdf Elérés dátuma: 2024. 04. 04.

MILLER, David (szerk.): *Politikai filozófiák enciklopédiája*, Budapest, Kossuth Kiadó 1995

OFFEN, Karen M.: *European Feminism, 1700-1950: A Political History*, Stanford University Press, Stanford 2000

PACZOLAY Péter: Elérhető innen: <https://maltaitanulmanyok.hu/magazin/a-politika-fogalmanak-tortenete-a-politikai-kozossag-elmeletetol-a-szakpolitikak-uralmaig/> Elérés dátuma: 2024. 04. 06.

PÁSZTOR Péter (szerk.): *Magyar politikai enciklopédia*, Budapest, Mathias Corvinus Collegium – Tihanyi Alapítvány 2019

RAY, PILKINTON, PHIZAKTEA (Szerk.): *Women in the Face of Change: The Soviet Union, Eastern Europe and China*, New York, Routledge 2012

SHARPLES, R. W.: *Plato on Democracy and Expertise, Greece and Rome* 41 (1), pp. 49-56. 1994

ZALAFÖLDI Alexandra: *Nők reprezentációja a politikában. Svédország és Magyarország helyzetének összehasonlítása* 2011

ZAMFIR, Ionel: *Women in politics in the EU: State of play in 2024*, Brüsszel: European Parliament, 2024

Jogszabályok

Magyarország Alaptörvénye

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100425.atv> Elérés: 2024. 03. 18.

2011. évi CCIII. törvény az országgyűlési képviselők választásáról

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100203.tv> Elérés: 2024. 03. 18.

Ruanda alkotmánya

https://www.constituteproject.org/constitution/Rwanda_2015 Elérés: 2024. 03. 18.

Tanzánia alkotmánya

https://constituteproject.org/constitution/Tanzania_2005 Elérés: 2024. 03. 18.

Kenya alkotmánya

https://constituteproject.org/constitution/Kenya_2010 Elérés: 2024. 03. 18.

Burundi alkotmánya

https://constituteproject.org/constitution/Burundi_2018 Elérés: 2024. 03. 18.

Uganda alkotmánya

https://constituteproject.org/constitution/Uganda_2017 Elérés: 2024. 03. 18.

Digitális források

<https://data.ipu.org/women-ranking?month=2&year=2024> Elérés: 2024. 04. 07.

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_22_3478 Elérés: 2024. 04. 03.

[https://eige.europa.eu/gender-](https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/browse/wmidm/wmidm_pol/wmidm_pol_parl/wmidm_pol_parl_regio)

[statistics/dgs/browse/wmidm/wmidm_pol/wmidm_pol_parl/wmidm_pol_parl_regio](https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/browse/wmidm/wmidm_pol/wmidm_pol_parl/wmidm_pol_parl_regio) Elérés dátuma: 2024. 04. 04.

<https://mek.oszk.hu/00000/00056/html/228.htm> Elérés dátuma: 2024. 04. 07.

<https://www.archivnet.hu/a-magyarorszag-i-feminista-mozgalom-elso-hivatalos-lapja-a-no-es-a-tarsadalom-1907-1913> Elérés dátuma: 2024. 04. 04.

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/59/a-ferfiak-es-nok-kozotti-egyenloseg> Elérés dátuma: 2024. 04. 04.

<https://www.jstor.org/stable/4409894?seq=1>

<https://nokert.hu/thu-20131226-2116/1151/6/magyar-feminista-megmozdulasok-es-notorten-et-kiemelkedo-esemenyei> Elérés dátuma: 2024. 04. 04.

<http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/historia/91-04/ch09.html> 2024. 04. 04.

<https://mandiner.hu/makronom/2019/03/nezzuk-mikor-szavazhattak-eloszor-a-nok-a-vilagban> Elérés dátuma: 2024. 04. 04.

<https://www.ipu.org/news/news-in-brief/2024-03/in-super-election-year-will-women-come-out-top> Elérés: 2024. 04. 07.

<https://data.ipu.org/women-ranking?month=1&year=2024> 4 Elérés dátuma: 2024. 04. 04.

<https://m.mult-kor.hu/cikk.php?id=9407> 2024. 04. 04.

<https://idegen-szavak.hu/sz%C3%BCfrazsett> 2024. 04. 04.

<https://wikiszotar.hu/ertelmezo-szotar/Kv%C3%B3ta> 2024. 04. 04.

<https://cadmus.eui.eu/handle/1814/36277> Elérés: 2024. 04. 07.

Ábrajegyzék

1. ábra: A politika három modern jelentéstartalma (Forrás: Miller, 1995; Saját szerkesztés)	7
2. ábra: Női választójog bevezetése Európában évek szerinti bontásban (forrás: Mandiner; Saját szerkesztés)	9
3. ábra: Államformák rendszere Az Állam c. műben (Saját szerkesztés)	15
4. ábra: Az alkotmányok Arisztotelész értelmezésében (saját szerkesztés)	16
5. ábra: Demokrácia pontok a Freedom House elemzése alapján (Saját szerkesztés)	18
6. ábra: Az Európai Parlamentbe beválasztott nők aránya (1979-2024) (Forrás és szerkesztés: EPRS)	22
7. ábra: Kérdőíves felmérés az európai Kvótarendszer támogatottságát illetően (Saját szerkesztés) ...	23
8. ábra: Női képviselők aránya 2023-ban az EU27 országokban (Forrás: EIGE, Saját szerkesztés)	30
9. ábra: Az egykori keleti blokk országainak női képviseletének változása az elmúlt 20 évben (Forrás: EIGE, Saját szerkesztés)	31

10. ábra: Az egykori nyugati blokk országainak női képviseletének változása az elmúlt 20 évben (Forrás: EIGE, Saját szerkesztés)	32
11. ábra: A nyugati és keleti blokk országainak női képviseletének összehasonlítása (Forrás: EIGE, Saját szerkesztés)	32
12. ábra: Női választójog bevezetésének éve a nyugati blokk országaiban (Saját szerkesztés)	33
13. ábra: Női választójog bevezetésének éve a Keleti blokk országaiban	33
14. ábra: Női képviselők aránya Magyarországon 2003 óta (Forrás: EIGE, Saját szerkesztés)	34
15. ábra: A magyar kvótarendszer bevezetésének támogatottsága (Saját szerkesztés)	35
16. ábra: A kvóták Támogatottsága Magyarországon, 2010 (Forrás: TÁRKI)	37
17. ábra: Az országgyűlési képviselők nemének jelentősége (Saját Szerkesztés)	39
18. ábra: Alulreprezentált-e a női képviselet Magyarországon? (Saját szerkesztés)	39
19. ábra: A nők politikai támogattságának felmérése (Saját szerkesztés)	40
20. ábra: Milyen attitűdök járulnak hozzá az alacsony női képviselethez hazánkban? (Saját szerkesztés)	40
21. ábra: Nők hatása a politikára (Saját szerkesztés)	41

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat: A legnagyobb arányszámú női képviselővel rendelkező 10 parlament világnézetben (Forrás: IPU; Saját szerkesztés)	18
2. táblázat: Európai kvótarendszerek vizsgálata (Forrás: EIGE, Saját szerkesztés)	20
3. táblázat: Az EU27 Kvótarendszerek hatékonyságának vizsgálata (Forrás: EIGE, Saját szerkesztés)	20
4. táblázat: Az EAC országainak női képviselete parlamentjeikben (forrás: Ipu) Saját szerkesztés.....	23
5. táblázat: Az afrikai országok által alkalmazott kvótarendszerek (Saját szerkesztés)	25
6. táblázat: Az afrikai országok demokráciai pontjai (Forrás: Freedom House, Saját szerkesztés)	26